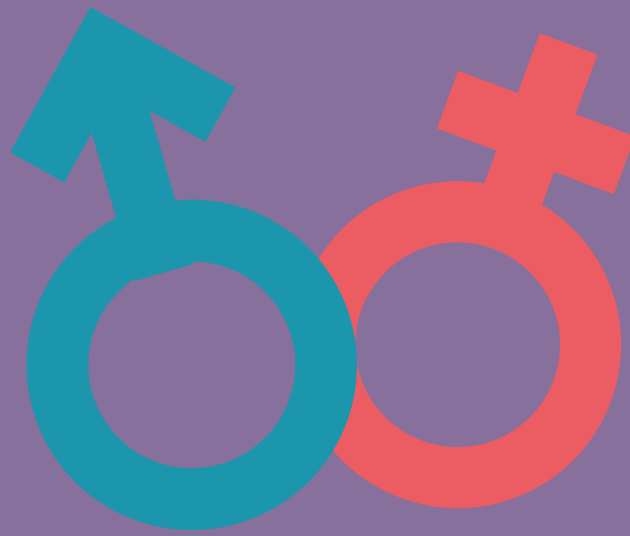

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

မာတိကာ

၁။ နိဒါန်း	၂၇
၂။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသည် အဘယ်ကြောင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အရေးပါသနည်း။	၂၈
၃။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုရေချိန်။	၃၀
၃(က) မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပါဝင်သူများအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်။	၃၀
၃(ခ) မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ကိန်းဂဏန်းအရ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ ကိုယ်စားပြုမှု။	၃၁
၃(ဂ) အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်မှု။	၃၃
၄။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများကို ပုံဖော်သည့်အချက်များ (အခြေခံအကြောင်းအရင်းများ)	၃၅
၄(က)။ အသက်အရွယ်၊ ပညာအရည်အချင်း၊ လုပ်သားအင်အားစု၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု နောက်ခံ၊ ကျေးလက်-မြို့ပြကွာခြားမှုများ။	၃၅
၄(ခ)။ မိသားစု၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဆက်သွယ်မှု	၃၆
၄(ဂ)။ နိုင်ငံရေးနောက်ခံ သို့မဟုတ် အများပြည်သူဘဝတွင် ပါဝင်ခြင်း။	၃၇
၄(ဃ)။ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် သဘောထားများ	၃၇
၄(င)။ ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန်အတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအတားအဆီးများ	၃၉
၄(စ)။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအချက်များ	၄၀
၅။ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ကန့်သတ်ခြင်းတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၄၁
၆။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းနှင့် ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်ခြင်း၏ တုန့်ကျစ်ရိတ်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများ	၄၅
၇။ နိဂုံး	၄၈
၈။ အရေးကြီးအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ	၅၀
ရည်ညွှန်းကိုးကား စာတမ်းများ	၅၃

ဤအစီရင်ခံစာတွင် အသုံးပြုသည့် အတိုကောက်စာလုံးများ

10 HHS	-	ဆယ်အိမ်မှူးများ
100 HHS	-	ရာအိမ်မှူးများ
ANP	-	ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ
CBO	-	ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ
CC	-	ဗဟိုကော်မတီ
CEC	-	ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ
CNLD	-	ချင်းအမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
EAOs	-	တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ
EMReF	-	ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသနဖောင်ဒေးရှင်း
FGD	-	အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု
GoM	-	မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ
KSDP	-	ကချင်ပြည်နယ်ဒီမိုကရေစီပါတီ
LNDP	-	လီဆူအမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ
MNP	-	မွန်အမျိုးသားပါတီ
MSDP	-	မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း
NCDDP	-	အမျိုးသားလူထုဗဟိုပြုစီမံကိန်း
NLD	-	အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
PNO	-	ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်
SAZ	-	ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ
SNLD	-	ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
TEC	-	မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ
TNP	-	တအာင်း (ပလောင်) အမျိုးသားပါတီ
USDP	-	ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ
W/VTAs	-	ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ

၁။ နိဒါန်း

ဤစုစည်းစီရင်ခံစာသည် ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသနဖောင်ဒေးရှင်းက သုံးနှစ်ကြာပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနစီမံကိန်းမှ အဓိကကျသည့် တွေ့ရှိချက်များကို တင်ပြထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။^၁

- ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသည် အဘယ့်ကြောင့်နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အရေးပါသနည်း။ (အပိုင်း ၂)
- အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုရေချိန်။ (အပိုင်း ၃)
- အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်နိုင်မည့်အခွင့်လမ်းများကို ပုံဖော်ထားသည့်အချက်များ။ (အပိုင်း ၄)
- နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့အစည်း (အင်စတီကျူးရှင်း) များ၏ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု အပေါ် ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းအခန်းကဏ္ဍ။ (အပိုင်း ၅)
- ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးနှင့် ကုန်ကျစရိတ်များ။ (အပိုင်း ၆)
- နိဂုံး (အပိုင်း ၇)
- မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၊ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၊ မြန်မာ့အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသို့ အရေးကြီးအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ။ (အပိုင်း ၈)

ဤအစီရင်ခံစာထဲတွင်ပါရှိသော သတင်းအချက်အလက်များသည် EMReF ၏ လေ့လာမှုစာတမ်း ၃ စောင်မှ အဓိကထုတ်နုတ်ထားပါသည်။ လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၁) သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိနိုင်ငံရေးပါတီကိုးခု မည်သို့ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မည်သို့ရွေးချယ်စုဆောင်းသည်နှင့် ထိုသို့လုပ်ဆောင်မှုများအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု အကျိုးဆက်များကို နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းလေ့လာထားသည့် စာတမ်းဖြစ်သည်။ ဤလေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် ၁ သည် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအနေဖြင့် ရရှိခဲ့သည့်အတွေ့အကြုံနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ရရှိခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများကို ဆန်းစစ်ထားပါသည်။^၂ လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၂) သည် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စု ကျား၊ မ တန်းတူ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို ဆန်းစစ်ထားသည်။^၃ နိုင်ငံရေးအပြုအမူနှင့် သဘောထားပေါ်တွင် ကျား၊ မ ကွဲပြားမှုအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကောက်ယူထားသည့် စာတမ်းအထောက်အထားများပါဝင်မည့် လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၃) သည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ထွက်ရှိမည်ဖြစ်သည်။^၄ ယင်းလေ့လာမှုစာတမ်းများကို EMReF ဝက်ဘ်ဆိုက်ဖြစ်သည့် <https://www.emref.org/en/publications-reports> တွင် ဒေါင်းလုတ်ရယူနိုင်ပါသည်။

လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၁) သည် ၂၀၁၅ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဗဟိုအလုပ်အကိုင်အဖွဲ့ဝင် သို့မဟုတ် မြို့နယ်ဥက္ကဋ္ဌများစသည့် ပါတီ၏အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည့် တာဝန်ရှိသူများနှင့် ၂၀၁၈ နှစ်ကုန်ပိုင်းမှ ၂၀၁၉ နှစ်ဆန်းပိုင်းထိ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု စုစုပေါင်း ၇၂ ခုပေါ်တွင် အခြေခံပါသည်။ လေ့လာမှုတွင်ပါဝင်သည့် ပါတီကိုးခုတွင် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် လွှတ်တော်အမတ်နေရာအများစုကို အနိုင်ရရှိခဲ့သည့် ပါတီခြောက်ခုနှင့် မဲဆန္ဒနယ်များတွင် အအောင်မြင်ဆုံးဖြစ်သည့် ကချင်၊ လီဆူးနှင့် မွန်တိုင်းရင်းသားတို့ကို ကိုယ်စားပြုသည့်ပါတီများ ပါဝင်ပါသည်။^၅ လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၂) သည် ၂၀၁၉ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း၊ မွန်ပြည်နယ်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဒေသခံများနှင့်အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု (FGDs) ၉၉ ခု၊ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များ/ရပ်ကွက်/ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များ၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ ရပ်မိရပ်ဖများ၊ ဆယ်အိမ်မှူးများ၊ ရာအိမ်မှူးများ၊ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များနှင့် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု စုစုပေါင်း ၉၈ ခုပေါ်တွင် အခြေခံပါသည်။ လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၃) တွင် ၂၀၁၉ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းက ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း၊ မွန်ပြည်နယ်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် လူပေါင်း ၂၈၀၀ ကျော်ကို စစ်တမ်းကောက်ယူမှုမှရရှိသည့် အထောက်အထားကို တင်ပြမည်ဖြစ်သည်။

^၁ This report was compiled by Paul Minoletti, with contributions from Aye Lei Tun, Elin Bjarnegård, Michelle Dion, Pausa La Ring, Netina Tan, and Meredith Weiss. The information in this report is primarily drawn from a series of working papers published by EMReF and authored by: Aye Lei Tun, Elin Bjarnegård, Khin Myo Wai, Paul Minoletti, Pausa La Ring, Guillem Rimbau and Netina Tan. EMReF and the authors would like to give our thanks to International Development Research Centre for funding all of these papers, and the research project that they came from.

^၂ I.e. the National League for Democracy (NLD), Union Solidarity and Development Party (USDP), Arakan National Party (ANP), Shan Nationalities League for Democracy (SNLD), Ta'Ang National Party (TNP), and Pa-O National Organisation (PNO)

^၃ I.e. the Kachin State Democracy Party (KSDP), Lisu National Development Party (LNDP), and Mon National Party (MNP).

၂။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသည် အဘယ်ကြောင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အရေးပါသနည်း။

၁၉၉၅ ခုနှစ်က ဘေဂျင်းတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးညီလာခံကျင်းပခဲ့သည်မှာ ၂၅ နှစ်တိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ယင်း ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များ၏တွေ့ဆုံမှုသည် နယ်ပယ်အတော်တော်များများတွင် မကြုံစဖူး တွန်းအားပေးမှုတစ်ခုကို စေ့ဆော်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ယင်းညီလာခံသည် ထပ်တလဲလဲဖြစ်ပေါ်နေသော အမျိုးသမီးများ၏ အလွန်နည်းပါး၍ လုံလောက်မှုမရှိသည့် နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှုသည် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ယင်းသည် စီးပွားရေးနှင့်လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အကျပ်အတည်းတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ ယင်းညီလာခံကျင်းပပြီးချိန်မှစ၍ နိုင်ငံများစွာသည် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်သည့် အရေအတွက်ကိုမြှင့်တင်ရန် အလေးထားအားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုများကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအား ဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေသည် ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းရှိရာမှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ယင်း၏နှစ်ဆထက်ကျော်လွန်သည့် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ တိုးတက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။^၆

ပြည်သူတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောနေရာများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် ပြည်သူတို့ကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အေဂျင်စီအဖြစ်ရှုမြင်နိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးနှင့်အုပ်ချုပ်မှုတွင်ပါဝင်နိုင်ရန် ကျွမ်းကျင်မှု (သို့မဟုတ် မကျွမ်းကျင်မှု) သည် အဆိုပါပြည်သူတို့ ၏ အကျိုးစီးပွားအပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှု ရှိစေနိုင်ပါသည်။^၇ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် အကျိုးကျေးဇူးရရှိခံစားဖို့မှာ အရည်အသွေးပြည့်ပြည့်ဝဝ ပါဝင်နိုင်မှုနှင့် အလွန်ဆက်စပ်ပါသည်။ အကယ်၍ ပါဝင်မှုပုံစံမှာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်ပံ့ပိုးခွင့်ရရှိပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင်လည်း အမှန်တကယ် လွှမ်းမိုးနိုင်ခွင့်ရရှိမည့်ပုံစံဆိုလျှင် အကျိုးကျေးဇူး ပိုမိုတိုးပွား မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပါဝင်မှုသည် အစည်းဝေးတက်ရုံ သက်သက်မျှသာဖြစ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ခွင့် မရှိလျှင် ကောင်းမွန်သည့်ပုံစံဟု မပြောနိုင်ပါ။ အထူးသဖြင့် ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် အစည်းအဝေးတက်ရောက်ခြင်းကဲ့သို့သော ကိစ္စများအတွက်သာ အချိန်ပေးရုံဖြစ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကိစ္စတွင် ပါဝင်နိုင်သည်မဟုတ်သဖြင့် ထိုသို့သော ပါဝင်မှုမျိုးမှာ အကျိုးကျေးဇူး အချည်းအနှီးဖြစ်စေပါသည်။

နိုင်ငံများစွာတို့တွင် လေ့လာမှုအရ တွေ့နေကျအတိုင်း အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့အတွက် မူဝါဒနှင့် ဘတ်ဂျက်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲ ရာတို့တွင် မတူညီသည့်ဦးစားပေးမှုများရှိနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။^၈ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်ပြီး လေ့လာရာတွင်လည်း ဤကိစ္စ မှာ အခြင်းအရာတစ်ရပ် ဖြစ်နေပါသည်။^၉ အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်များသည် အမျိုးသမီးများ၏လိုအပ်ချက်နှင့် သူတို့၏အလေးထား ဦးစားပေးသည့်ကိစ္စများအပေါ် အမျိုးသားတို့ထက်ပိုပြီး တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။^{၁၀} ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှစွာပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းအားဖြင့် မူဝါဒချမှတ်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်အပိုင်းတွင် ပို၍တန်းတူညီမျှမှုကို ဖြစ်ပေါ် စေသည်။ အကြောင်းမှာ အဆိုပါအုပ်ချုပ်မှုတွင် အမျိုးသားတို့၏ ဦးစားပေးမှုနှင့် လိုအပ်ချက်အပေါ် ဘက်လိုက်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း မျိုး နည်းပါးလာ၍ဖြစ်သည်။ ဆက်စပ်ဥပမာအနေဖြင့် ဤလေ့လာရေးအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းတို့ကို မေးမြန်းရာတွင် အမျိုးသမီးတို့က အမျိုးသားတို့ထက် ပိုပြီးလိင်အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေး ကို လွှတ်တော်အတွင်းတွင် ဆွေးနွေးသင့်သည်အရာအဖြစ် ထည့်သွင်းပြောကြားကြသည်။^{၁၁}

တောင်အာရှတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော လေ့လာမှုများအရ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကျား၊ မ ညီမျှစွာပါဝင်ရန် ဆောင်ရွက် ခြင်းဖြင့် ယင်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပိုမိုကျွမ်းကျင်၊ ထိရောက်သည့်ရလဒ်များကို ထွက်ပေါ်စေပါသည်။ ဥပမာ- အိန္ဒိယ နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများဦးဆောင်သည့် ကျေးရွာကောင်စီများသည် ပြည်သူများသုံးစွဲနိုင်သည့် ပစ္စည်းများကို အမျိုးသားများ ဦးဆောင်သည့်ကောင်စီများထက် အရည်အသွေး တူသော်လည်း ဈေးနှုန်းလျော့နည်းစွာ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ကြသည်။^{၁၂} ကျား၊မ ပါဝင်မှု ပိုမိုညီမျှသော အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့ရှိ သစ်တောအဖွဲ့များတွင် ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကို လိုက်နာမှု ပိုမို အားကောင်းကြပြီး သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုကိုလည်း တိုးတက်စေပါသည်။^{၁၃}

နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတွင် ကျား၊ မ ရေးရာ တန်းတူညီမျှမှု၏ အနှစ်သာရကို ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က "တစ်မျိုးသားလုံးဖွံ့ဖြိုးမှု မျှော်မှန်းချက်"ဟု ရည်ညွှန်းသည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော စီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၃၀) (MSDP) အပါအဝင် အစိုးရဝန်ကြီးဌာန တော်တော်များများ၏ မူဝါဒများတွင် အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။^{၁၄} အဆိုပါစီမံကိန်း၏ မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက် (၁.၅) သည် အစိုးရနှင့်လူတိုင်း ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု တိုးတက်စေရန်ဖြစ်သည်။ ထိုအချင်းအရာအတွက် တိုးတက်မှုအနေ အထားကို တိုင်းတာရာတွင် တိကျသည့်သတ်မှတ်ချက်များမှာ (၁) ပြည်ထောင်စုတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်တို့တွင် အမျိုးသမီးများရရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အချိုးအစား၊ (၂) ပြည်ထောင်စုတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်း၊ (၃) အမျိုးသမီး၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရာခိုင်နှုန်းတို့ဖြစ်သည်။^{၁၅} EMReF ၏ ယခု စုပေါင်းအစီရင်ခံစာသည် လက်ရှိမြန်မာ့နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အဘယ်ကြောင့် ကျား၊ မ မညီမျှမှု ကြီးကြီးမားမားဖြစ်ပေါ်နေရ သည့်အကြောင်း၊ ယင်းကိုပြောင်းလဲရန် မည့်သည့်အရာများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်း၊ MSDP ၏ ရည်မှန်းချက်များကို တိုးတက် အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အပါအဝင် မည်သည့်အရာများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်းကို ရှင်းပြရန် အားထုတ်ထားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေ့ကျနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

ယခုအစီရင်ခံစာသည် မူလအားဖြင့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှစွာ ပါဝင်မှုအကြောင်းကို အားစိုက်ထားပါသည်။ ပြည်သူလူထု၏ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်နိုင်မှု အခွင့်အလမ်းကို အကျိုးသက်ရောက်စေနိုင်သည့် အသက်အရွယ်၊ လူမှုစီးပွားရေး အဆင့်အတန်း၊ လူမျိုးစုများ၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာနှင့် ပထဝီအနေအထားစသည့် အမျိုးမျိုးသောပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ပိသေသ လက္ခဏာများလည်းရှိပါသည်။ ယင်းကွဲပြားခြားနားမှုများအကြောင်းကို ဤအစီရင်ခံစာအချို့နေရာများနှင့် လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၁) မှ (၃) တို့တွင် အသေးစိတ်ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။

၃။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုရေချိန်။

၃(က) မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပါဝင်သူများအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်။

နိုင်ငံရေးသည် ပြည်သူများ၏ဘဝများကိုပြောင်းလဲပေးသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဒီမိုကရေစီသည် ပြည်သူများ၏ဘဝများ အတွက် တရားမျှတသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းပြောခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံရေးသည် အစိုးရ၏လုပ်ငန်းဆောင်တာမျှသာ မဟုတ်သလို၊ အထက်တန်းလွှာများကသာ ဆောင်ရွက်သည့်အရာလည်း မဖြစ် သင့်ပါ။ နိုင်ငံရေးဟူသည်မှာ လူတို့၏နေ့စဉ်ဘဝဖြစ်သည်။ ယင်းနေ့စဉ်ဘဝဟူသည်မှာ မည်သို့စားသည်၊ အိပ်သည်၊ အလုပ်လုပ် သည်စသည်တို့ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးသည် ထိုအကြောင်းအရာများနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။^{၁၄} နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားတို့၏ လိုအပ်ချက်နှင့် ဦးစားပေးချက်အပေါ် တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးမှု သေချာခိုင်မာစေရန်အတွက် အုပ်စုအားလုံးနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ ပါဝင်ပြောဆိုဆောင်ရွက်ခွင့်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုဆိုသည်မှာ လွှတ်တော်နှင့်ပါတီနိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှသာမဟုတ်ဘဲ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများတွင် လှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ရပ်ရွာအခြေပြုစည်းရုံးခြင်း၊ အစည်းအဝေးများတက်ရောက်ခြင်း၊ ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုများတွင်ပါဝင်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးခြင်းနှင့် အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း စသည်တို့လည်း ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဟုခေါ်ဆိုပြီး ယင်းပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဟူ၍ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ပြည်သူလူထုမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် လွှတ်တော်အမတ် ၃၃၀ ဦးနှင့် တပ်မတော်မှခန့်အပ်သည့် တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၁၀ ဦး ပါဝင်သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၆၈ ဦးနှင့် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၅၆ ဦး ပါဝင်သည်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များသည် အရွယ်အစားအားဖြင့် သိသိသာသာကွဲပြားကြသော်လည်း အားလုံးတွင် တပ်မတော်ကခန့်အပ်သည့် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း (သို့မဟုတ် အနည်းငယ်ပိုသော) က လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံတွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် ၁၄ ခု၊ ခရိုင် ၇၄ ခု၊ မြို့နယ် ၃၃၀ မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက် (မြို့ပေါ်)နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု(ကျေးလက်) စုစုပေါင်း ၁၆,၇၅၃ ခု ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။^{၁၅} ကျေးရွာအုပ်စုများသည် တစ်ရွာထက်ပိုမိုသည့်ကျေးရွာများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ကျေးရွာစုစုပေါင်း ၆၃,၉၃၈ ရွာရှိပါသည်။^{၁၆} ခရိုင်နှင့်မြို့နယ်အဆင့်များတွင် အာဏာအရှိဆုံးခေါင်းဆောင်များ အပါအဝင် အစိုးရအရာရှိများအားလုံးသည် ရွေးကောက်ခံများ မဟုတ်ကြသော်လည်း ရပ်ရွာ အဆင့် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ရာအိမ်မှူးများနှင့် ဆယ်အိမ်မှူးများအားလုံးသည် ရွေးကောက်ခံများ ဖြစ်ကြသည်။

ဤလေ့လာမှုတွင် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စုများတွင် ကျင်းပသည့် လူထုစည်းဝေးပွဲများအကြောင်းကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အချို့သော ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စုများတွင် ဘာသာရေး နေ့ထူးနေ့မြတ်များကျင်းပခြင်း၊ ရှင်ပြုပွဲများနှင့် အသုဘအခမ်းအနား များ ကျင်းပခြင်းကဲ့သို့သော ဘာသာရေးနှင့်လူမှုရေး အခါခါမယများအတွက်သာ လူထုစည်းဝေးပွဲကို ကျင်းပကြသော်လည်း အချို့ သောရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာများတွင်မူ ရပ်ရွာအစည်းအဝေးများကို ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေး ရန် ကျင်းပကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ချက် အချို့ရှိခဲ့သော်လည်း ဥပဒေပြုခြင်း၊ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်းနှင့် ရသုံးငွေစာရင်းဆိုင်ရာကိစ္စတို့အတွက် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၏ တင်းကျပ်သည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအောက်တွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။^{၁၇} သို့သော် လက်တွေ့တွင် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်ချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားတို့၏ဘဝအပေါ် သက်ရောက်မှု ကြီးကြီးမားမား ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ရာအိမ်မှူးများသည် ရပ်ရွာအဆင့် နိုင်ငံရေးနှင့်အုပ်ချုပ် ရေးစနစ်တွင် အဓိကကျသည့် ရွေးကောက်ခံ ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြသည်။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် သာမန်ပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံတော်၏အထက်ပိုင်း အုပ်ချုပ်မှုအကြား ပါဝင်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပေးသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး ဒေသ လုံခြုံရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ အခြေခံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အခြားသော အများပြည်သူဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်သူများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဒေသခံတို့၏ယုံကြည်မှုကို မြင့်မြင့်မားမား ရထားနိုင်သူများဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု အစီအမံ များကို နိုင်ငံတော်အပေါ် အမှီခိုကင်းသည့် ဒေသန္တရ အဆင့် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများကသော်လည်းကောင်း၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု များနှင့် မြို့နယ်အဆင့်များဖြင့် တွဲဖက်ဆောင်ရွက် သည့် အဖွဲ့အစည်းများကသော်လည်းကောင်း အစီအစဉ်ရေးဆွဲပေးခြင်းနှင့် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် အစိုးရ၏ဘတ်ဂျက်အများစုကို ဗဟိုကချုပ်ကိုင်ထားသော် လည်း ဝင်ငွေကောက်ခံမှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း လုပ်ငန်းကို ဒေသန္တရအဆင့်ကသာ ဆုံးဖြတ်လုပ်ကိုင်နိုင်ပါသည်။ သုတေသန များအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိအိမ်ထောင်စုများသည် အစိုးရထံသို့ပေးသွင်းရသည့် တရားဝင်အခွန်အခများထက် နှစ်ဆပိုမိုများပြားသည်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေ့ကျားနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်မှု

ပမာဏကို အစိုးရမဟုတ်သော ဝန်ဆောင်မှုအစီအမံများနှင့် အစိုးရနှင့်တွဲဖက်ဆောင်ရွက်သည့် ဝန်ဆောင်မှုအစီအမံများသို့ ပေးသွင်းနေရဖွယ်ရှိသည်။^{၁၁} အစိုးရ (သို့မဟုတ်) အစိုးရ မဟုတ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုအစီအမံများအားစီစဉ်သည့် နိုင်ငံရေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အလွန်အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ခြင်းအပြင် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာများသည် ဘာသာရေးနှင့်လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုတို့၏ အချက်အချာကျရာနေရာများဖြစ်ပြီး ထိုလှုပ်ရှားမှုများကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံသည် ဒေသခံတို့၏ဘဝများအပေါ် သက်ရောက်မှုကြီးကြီးမားမားဖြစ်စေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်မှခန့်ထားသူတို့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အနည်းဆုံး (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းပေးထားခြင်း၊ ပြည်ထဲရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးများကို တပ်မတော်မှခန့်အပ်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးတွင် တပ်မတော်မှ ဗီတိုအာဏာရှိခြင်းစသည်တို့ အပါအဝင် တပ်မတော်၏ကြီးမားသည့် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍကို အာမခံချက်ပေးထားသည်။^{၁၂} တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍနှင့် လုံခြုံရေးတွင်ဆောင်ရွက်နေသူ အပြင် မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေး အုပ်ချုပ်စီမံမှုတွင်လည်း တရားဝင်မဟုတ်သော်လည်း ကြီးမားသည့်အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အချို့သောနေရာများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) သည် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ လုံခြုံရေး၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှု၊ မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမြှင့်တင်ခြင်း စသည်တို့အတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၊ အုပ်ချုပ်စီမံသူများအဖြစ် ထင်ရှားသည့်အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်နေကြပါသည်။^{၁၃} တပ်မတော်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးရယူထားသည့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များသည်လည်း ၎င်းတို့၏လှုပ်ရှားမှုနယ်ပယ်မှာ ရံဖန်ရံခါ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) ထက် ပိုမိုကျဉ်းမြောင်းသည့်တိုင် ၎င်းတို့သည် အုပ်ချုပ်မှုဇာတ်ဆောင်များအဖြစ် သိသာထင်ရှားသည့်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ကြပါသည်။ တပ်မတော် တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူ့စစ်များတည်ရှိမှုသည် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အစီအမံများအပေါ် သက်ရောက်စေနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသို့ပေးအပ်သည့် နိုင်ငံတကာအထောက်အပံ့များသည် အစိုးရ၏ဝင်ငွေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားတို့က ဒေသအတွက် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် ထည့်ဝင်မှုနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် နည်းပါးပါသည်။^{၁၄} သို့သော်လည်း နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ (အဖွဲ့အစည်းများ) ကုလသမဂ္ဂလက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းမှ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် နိုင်ငံရေးဇာတ်ဆောင်အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေကြပါသည်။

၃(ခ) မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် ကိန်းဂဏန်းအရ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ ကိုယ်စားပြုမှု။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းပြီး ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲများထက်စာလျှင် မဲမသမာမှုနှင့် ခြစားမှု၏သက်ရောက်မှု နည်းပါးခဲ့သည်။ သို့သော် မွတ်စလင် ငါးသိန်း (၎င်းတို့အများစုမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သည့် ရိုဟင်ဂျာများ) မှာ သူတို့ ယခင်ကရရှိခဲ့သည့် မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်းခံခဲ့ရပြီး အခြားမဲဆန္ဒရှင်ငါးသိန်းဝန်းကျင် (အများအားဖြင့် လူမျိုးစုငယ်များနေထိုင်ရာဒေသများတွင်) သည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲ အာဏာပိုင်များ၏ မဲစာရင်းကိုမစစ်ဆေးနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းပြချက်ကြောင့် ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။^{၁၅} ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲသည် နိုင်ငံ၏နေရာတော်တော်များများတွင် ယုံကြည်ရပြီး လွတ်လပ်သော်လည်း တစ်နိုင်လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် မဲပေးခွင့်ရရှိခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပါ။ အဆိုပါ ဖြစ်ရပ်သည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်လည်း အကြောင်းကိစ္စတစ်ခုဖြစ် လာနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရာခိုင်နှုန်းသည် ပြီးခဲ့သည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင်ရှိခဲ့သော ၄.၉ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၁၀.၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် ၂.၇ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့သည်။^{၁၆} တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များအားလုံးတွင် ပြီးခဲ့သည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် ၃ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာရှိခဲ့ရာမှ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်အမတ် ၉.၇ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။^{၁၇} တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုမှုအချိုးအစားသည် အတော်အတန်ကြီးမားသည့် အပြောင်းအလဲဖြစ်ခဲ့သည်။ ဥပမာ- မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ချင်း၊ ကယားနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တို့တွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် လုံးဝမရှိပါ။^{၁၈} ၂၀၁၇ နှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ၉.၉ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ကျဆင်းခဲ့သည်။ (ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ၉.၇ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ၁၀.၃ ရာခိုင်နှုန်း)^{၁၉}

အခြေခံဥပဒေအရ သမ္မတဖြစ်ခြင်းမှ တားမြစ်ခံထားရသော်လည်း ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ရွေးကောက်ခံအစိုးရအဖွဲ့၏ ဩဇာကြီးမားသည့်ခေါင်းဆောင်အဖြစ် အစိုးရအဖွဲ့ကိုဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့်ရာထူးနေရာကို ထမ်းဆောင်သည့် ပထမဦးဆုံးအမျိုးသမီးဖြစ်သည်။ သို့သော် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးအဖွဲ့တွင် တစ်ဦးတည်းသော အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး လက်ရှိတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ၁၄ ဦး တွင် ၁၃ ဦးသည် အမျိုးသားများဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၆-၂၁ ခုနှစ် လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအချိုးအစားမှာ ယခင်အတိတ်ကာလထက် နှစ်ဆပိုများသည်။^{၂၇} သို့သော် နိုင်ငံတကာစံအရမူ အတော်လေးနိမ့်နေပါသေးသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်သော Inter-Parliamentary Union (IPU) ၏ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အောက်လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်နိုင်မှုအဆင့်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၁ ဌ အဆင့် ၁၆၇ တွင် ရှိနေပါသည်။^{၂၈} အာရှတိုက်တစ်ခုလုံး၏ အောက်လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ပျမ်းမျှအချိုးအစားမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏နှစ်ဆဖြစ်သည့် ၂၀.၁ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်။^{၂၉} အာဆီယံအသိုက်အဝန်း တွင် ဘရူနိုင်းနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတည်းသာ ၉.၁ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏အောက်တွင် ရှိနေပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများမှာ မြန်မာနိုင်ငံ ထက် များစွာသာလွန်လျက်ရှိကြသည်။ ဥပမာ- အရှေ့တီမော(၄၀.၀%)၊ ဖိလစ်ပိုင်(၂၉.၅%)နှင့် လာအို (၂၇.၅%) တို့ဖြစ်သည်။^{၃၀}

ပါတီအားလုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပျမ်းမျှပါဝင်မှုမှာ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင် ရှိပါသည်။^{၃၁} လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၁) တွင် လေ့လာခဲ့သည့် ပါတီငါးခု (MNP, LNDP, SNLD, NLD နှင့် KSDP) သည် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပျမ်းမျှအချိုး၏အထက်တွင်ရှိပြီး (TNP, USDP, ANP နှင့် PNO) ပါတီလေးခုသည် ပျမ်းမျှအချိုး၏အောက်တွင်သာရှိကြသည်။ ANP, PNO နှင့် USDP ပါတီတို့တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းနှင့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ခုလုံးတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှု သိသိသာသာ နည်းပါးခဲ့သည်။ ကနဦးရရှိသော အချက်အလက်များအရ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပါဝင်မှုမှာ ၁၅.၆ ရာခိုင်နှုန်းသို့ တိုးတက်လာခဲ့သည်။^{၃၂} နိုင်ငံရေးပါတီများဖြစ်ကြသည့် SNLD (၂၉%)၊ NLD (၁၉%) တို့တွင် အမျိုး သမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းပါဝင်မှုမှာ ပျမ်းမျှထက် ဆက်လက်တိုးတက်လျက်ရှိပါသည်။ USDP (၁၀%) နှင့် PNO (၁၄%) တို့တွင် မူ ပျမ်းမျှအမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရာခိုင်နှုန်းအောက်သို့ ဆက်လက်ကျဆင်းလျက်ရှိသည်။^{၃၃}

မြန်မာနိုင်ငံရှိနိုင်ငံရေးပါတီများတွင် အမျိုးသမီးများသည် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ၊ ဗဟိုကော်မတီနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီကဲ့သို့သော အဓိကကျသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်သည့်အဖွဲ့များတွင် ကိုယ်စားပြုနိုင်မှု လျော့နည်းလျက်ရှိသည်။ ဥပမာ- လေ့လာမှုစာတမ်းအမှတ်စဉ် (၁) တွင် လေ့လာခဲ့သည့်ပါတီကိုးခုတွင် KSDP နှင့် MNP ပါတီနှစ်ခုသာ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ပြီး ANP နှင့် TNP ပါတီတို့တွင်မူ အမျိုးသမီးဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီဝင် ၅ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိပါသည်။ စာတမ်းအတွက် လေ့လာမှုတွင်ပါဝင်သည့် ပါတီအားလုံးတွင် သဘာပတိ၊ ဒုတိယသဘာပတိ၊ အတွင်းရေးမှူး၊ ဘဏ္ဍရေးမှူးစသည့် ဝါရင့်ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ရာထူးနေရာအများစုကို အမျိုးသားများက ဆုပ်ကိုင်ထားကြ သည်။ PNO နှင့် USDP ပါတီနှစ်ခုတွင် ဝါရင့်ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ရာထူးနေရာအားလုံးကို အမျိုးသားများကသာ ဆုပ်ကိုင်ထား ကြသည်။ ထို့အပြင် ယခုသုတေသနအရ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည့် ပါတီ ၉၁ ခု အနက် ပါတီ ၃ ခုတွင်သာလျှင် ပါတီခေါင်းဆောင်၊ ဒုတိယခေါင်းဆောင်၊ သဘာပတိစသည့် ပါတီတွင်း အရေးကြီး ရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးသာရှိပြီး ယင်းပါတီများအနက် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် သဘာပတိအဖြစ်ရှိနေသည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ပါတီတစ်ခု တည်းသာလျှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။^{၃၄}

၂၀၁၂ ခုနှစ် ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေသည် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရွေးကောက်ပွဲများကို စတင်အကျွမ်းဝင်စေခဲ့ပါသည်။ ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ရာအိမ်မှူးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြရသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစ၍ ၎င်းရာထူး နေရာများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကို ပထမဆုံးကျင်းပခဲ့ရာ အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး အရေအတွက် တဖြည်းဖြည်းတိုးမြှင့်လာခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ၁ ရာခိုင်နှုန်း အောက်သာ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။^{၃၅} ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ရာအိမ်မှူး ရာထူးနေရာများအတွက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးအချိုးအစားနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို မထုတ်ပြန်သေးပါ။ သို့သော် ကျွန်ုပ်တို့၏ တွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှရရှိသော အသေးစိတ် မဟုတ်သည့် ယေဘုယျအထောက်အထားအရ ရာအိမ်မှူးအများစုမှာ အမျိုးသားများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီး များကို ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် ရာအိမ်မှူးရာထူးနေရာများထက် ဆယ်အိမ်မှူးရာထူးနေရာများတွင်သာ ပိုမို တွေ့ရသော်လည်း ယင်းဆယ်အိမ်မှူးရာထူးနေရာများတွင်လည်း အများစုသည် အမျိုးသားများဖြစ်ပုံရပါသည်။ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင်များနှင့် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ ရပ်မိရပ်ဖများအချိုးကိုဖော်ပြသည့် အသေးစိတ် အချက်အလက် ပြည့်ပြည့်စုံစုံကိုမူ မရရှိနိုင်သေးပါ။ ယေဘုယျအထောက်အထားအရမူ အမျိုးသမီးရပ်မိရပ်ဖ လွန်စွာနည်းပါးပြီး အမျိုးသမီး ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင်များ အတော်အတန်များပြားသည်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။^{၃၆} အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားပြုမှုအချိုးကို ၅၀ : ၅၀ ဝေပုံကျ သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည့် တစ်မျိုးသားလုံးဆိုင်ရာ လူထုဗဟိုပြုစီမံကိန်း အတွက် ဖွဲ့စည်းထားသည့်ကော်မတီများကလွဲ၍ ဒေသန္တရအဆင့်ကော်မတီများတွင် အမျိုးသားများသာ လွှမ်းမိုးလေ့ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်းလေ့လာသည့် ယခင်စစ်တမ်းများအရ အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် အတန်ငယ်ပို၍ ရပ်ရွာ အစည်းအဝေးများကို တက်ရောက်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၃၇} ဤလေ့လာရေးတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းထားသည့်အချက်များနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုများအရ ပုံမှန်အားဖြင့် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအဆင့် အစည်းအဝေးများကို အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသား

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

များထက် ပိုမို၍ တက်ရောက်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ပိုမိုတိကျစွာဆိုရလျှင် ကျွန်ုပ်တို့၏ သုတေသနအချက်အလက်များ၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှ ရရှိသည့် အချက်အလက်များနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုနှစ်ခုစလုံးတွင် အသက် ၁၈ နှစ်နှင့် ၃၄ နှစ်ကြားတွင်ရှိသော ပါဝင်သူများသည် အသက် ၃၅ နှစ်နှင့်အထက်ရှိသူတို့ထက် အစည်းအဝေးတက်ရောက်မှု ပိုမိုနည်းပါးကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။^{၁၀} တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးခြင်း အချက်အလက်များအရ အထူးသဖြင့် ငယ်ရွယ်သူအမျိုးသမီးများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှုရေးရာတို့တွင် ပါဝင်နိုင်ဖို့ ဖယ်ကြည့်ခံရဖွယ်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

တပ်မတော်သည် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်ကိုသာ လွှတ်တော်အမတ်များအဖြစ်ခန့်ထားပြီး တပ်မတော်အတွင်းရှိ ထိပ်ပိုင်းရာထူးနေရာအားလုံးကို အမျိုးသားများကသာ ရယူထားသည်။ အချို့သာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ထိပ်တန်းအခန်းကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာရှိသည်။ သို့သော် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များ၏ ထိပ်တန်းရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသားများသာ လွှမ်းမိုးထားလေ့ရှိသည်။

၃(ဂ) အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်မှု။

အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးနှင့်ရင်းနှီးထိစပ်နိုင်မှုမှာ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအရ အမျိုးသားများထက် သိသိသာသာလျော့နည်းလျက်ရှိကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပမာ- နိုင်ငံရေးတွင် စိတ်ပါဝင်စားမှု၊ မိတ်ဆွေများနှင့် နိုင်ငံရေးအကြောင်း မည်မျှဆွေးနွေးလေ့ရှိကြောင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်ဖြစ်နိုင်ချေ၊ လွန်ခဲ့သောနှစ်က ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံရေးသတင်းများကို ကြည့်ရှုနားဆင်သည့် အကြိမ်အရေအတွက်စသည်တို့ စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့သည်။ အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုခု၏ ပါတီဝင်များဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုနိုင်ချေနှစ်ဆပိုများပြီး နိုင်ငံရေးကို အလွန်စိတ်ဝင်စားကြောင်းလည်း ပြောကြသည်။ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်နိုင်မှု၌ ကျား၊ မ အကြား ကွာဟချက် ကြီးကြီးမားမား မရှိသည့်အရာဆိုလျှင် (အမျိုးသားရော၊ အမျိုးသမီးရော) မဲပေးကြခြင်းကိုသာ ညွှန်းဆိုရမည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် အနည်းငယ်ပို၍ မဲပေးကြသော်လည်း ထိုပမာဏမှာ သေးငယ်သောကြောင့် စာရင်းအရ သိသာမှုမရှိပါ။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများတွင် ဖြေဆိုသူအတော်များများနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုမှ တွေ့ရှိချက်များအရ အများပြည်သူဆိုင်ရာ အစည်းအဝေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများဝင်ရောက်ပြောဆိုမှုမှာ အမျိုးသားများအောက် လျော့နည်းလေ့ရှိကြောင်း ထောက်ပြကြသည်။ မည်သည့်ဆွေးနွေးပွဲကမှ အမျိုးသမီးက အမျိုးသားထက် အစည်းအဝေးမှာ ဝင်ရောက်ပြောဆိုကြကြောင်း မဖြေဆိုကြပါ။ ဖြေဆိုသူနှစ်ဦးက အသေးစားချေးငွေ၊ အလွတ်ငွေချေးသူများနှင့် အချို့သာဘာသာရေးနှင့် သာရေးနာရေး အကြောင်းကိစ္စတို့နှင့် ပတ်သက်လျှင်တော့ အမျိုးသမီးတို့သည် အမျိုးသားတို့ထက် ပိုမိုပြောဆိုတတ်ကြကြောင်း ဆိုသော်လည်း၊ ဖြေကြားသူအများစုနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သူအများစုက ထိုသို့မဆိုကြပါ။ အမျိုးသမီးများသည် အစည်းအဝေးတွင် ဦးဆောင်အသံထွက်နိုင်သူအဖြစ် ပါဝင်မှုနည်းကြောင်းအဆိုကို အမျိုးသားတို့နှင့် သီးသန့်ဆွေးနွေးပွဲထက် အမျိုးသမီးများအဓိကပါဝင်သည့် ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲများ၌ ပိုမိုကြားခဲ့ရသည်။ ဥပမာ -

“ကျွန်မတို့ရပ်ကွက်ထဲက အစည်းအဝေးတက်တဲ့သူတွေက ဒီလိုပဲ ထိုင်ပြီးနားထောင်ကြတယ်။ ပြီးတော့ အိမ်ပြန်သွားကြတယ်” (၃၅ နှစ်နှင့်အထက် အမျိုးသမီးအုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု၊ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း)

အမျိုးသမီးများသည် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့် အစည်းအဝေးများကို တက်ရောက်ကြသော်လည်း ဆွေးနွေးမှုတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ရာ၌ အမျိုးသားတို့ထက် လျော့နည်းနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းရာထူးနေရာများကို အမျိုးသားများကသာ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားသည်။ ခြုံငုံကြည့်လျှင် ရပ်ရွာအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သောကိစ္စရပ်များတွင် တက်တက်ကြွကြွပါဝင်နိုင်သော အမျိုးသမီးတစ်ချို့ရှိသော်လည်း အများစုက အခြေခံနိမ့်စွာပါဝင်နေကြရပြီး (ဥပမာ- အစည်းအဝေးတက်ရုံမျှသာ)။ အခြေမြင့်မြင့်ပါဝင်နိုင်မှု (ဥပမာ - ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ဝင်ရောက်ပြောဆိုနိုင်ခြင်းနှင့် စွမ်းအားမြှင့်တင်ပေးခြင်း) မျိုးမရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့သော တွေ့ရှိချက်များကို အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုတွင် ပါဝင်သူများက ယခုလိုပြောကြားကြသည်။

“အစည်းအဝေးတွေမှာ အမျိုးသားတွေထက် အမျိုးသမီးတွေ ပိုတက်ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် အမျိုးသမီးတွေက ဆွေးနွေးတဲ့နေရာမှာ ဝင်ပါခဲ့တယ်။ အမျိုးသားတွေပဲ ဆွေးနွေးကြတယ်။ အမျိုးသားတွေက ပိုအရှိန်အဝါရှိတယ်။ အမျိုးသမီးတွေထက်လည်း ပိုပြီးလေးစားခံရတယ်” (အသက် ၃၅ နှစ်နှင့်အထက် အမျိုးသားများနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှု၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး)

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ခံခဲ့ရသည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွှတ်တော်အတွင်း အချေအတင်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေ့ရှာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်ကိစ္စရပ်များတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထက် လျော့နည်းသည် (သို့မဟုတ်) များပြားသည်စသည့် အချက်အလက်ကိုမူ မကောက်ယူရသေးပါ။ သို့သော် ၂၀၁၁-၁၆ လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီး လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့ထက် လွှတ်တော်အတွင်း ကြယ်ပွင့်ပြမေးခွန်းများ အနည်းငယ်ပို၍ မေးမြန်းခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားတချို့က ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။^{၇၆} မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချခြင်းတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မည်သို့တက်ကြွကြွ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်၊ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ မည်သည့်ကိစ္စများကို ဦးစားပေးသည်စသည်တို့မှာ အနာဂတ်တွင် လေ့လာသင့်သည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည်။

၄။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများကို ပုံဖော်သည့်အချက်များ (အခြေခံအကြောင်းအရင်းများ)

၄ (က)။ အသက်အရွယ်၊ ပညာအရည်အချင်း၊ လုပ်သားအင်အားစု၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု နောက်ခံ၊ ကျေးလက်-မြို့ပြကွာခြားမှုများ။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငယ်ရွယ်သူများသည် အသက်အရွယ်ပိုမိုကြီးရင့်သူတို့ထက် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှ ပို၍ဖယ်ကြဉ်ခံရဖွယ်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပျမ်းမျှအသက်မှာ ၅၅ နှစ်ဖြစ်သည်။^{၆၅} လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ ၏ ပျမ်းမျှအသက်သည် အတန်အသင့်တူညီပါသည်။ အမျိုးသမီးများမှာ ပျမ်းမျှ ၄၉ နှစ်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသားများမှာ ၅၂ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထက်ဝက်ကျော်သည် အသက် ၅၅ နှစ်နှင့်အထက်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဒေသန္တရ ခေါင်းဆောင်များ၏ ထက်ဝက်ဝန်းကျင်မှာ အသက် ၅၀ နှင့်အထက်လူများ ဖြစ်ကြသည်။ (အသက် ၁၈ နှစ်နှင့်အထက်ဆိုလျှင် မဲပေးခွင့်ရှိရာ) အသက် ၅၀ ကျော်များက မဲပေးခွင့်ရှိသော ယေဘုယျလူဦးရေ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ဖြစ်ကြောင်း နှိုင်းယှဉ်တွေ့ရှိရ သည်။^{၆၆} အချို့သောခေါင်းဆောင်နေရာများအတွက်လည်း အနိမ့်ဆုံး အသက်အရွယ်သတ်မှတ်ချက်ရှိပါသည်။ ဥပမာ- ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီးများသည် အနည်းဆုံးအသက် ၄၀ ပြည့်ပြီးသူဖြစ်ရမည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အနည်းဆုံး အသက် ၃၀၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အနည်းဆုံးအသက် ၂၅ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။^{၆၇}

လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပါတီတာဝန်ရှိသူများ၏အဆိုအရ ပါတီများ သည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ အခြားသော ဝိသေသလက္ခဏာများထက် ဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံသည့် ပညာတတ်ဘွဲ့ရ ဖြစ်ရေးကို ပို၍လိုလားပုံရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏လူဦးရေတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ဘွဲ့ကြို၊ မဟာဘွဲ့နှင့် ဒေါက်တာဘွဲ့တို့ကို ပို၍ရနိုင်ခြေရှိပါသည်။^{၆၈} မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များတွင် အဆင့်မြင့်ပညာတတ်မြောက်ထား သည့် အမျိုးသမီးအရေအတွက်က ပိုမိုများပြားပါသည်။ ဥပမာ - ၂၀၁၅ ခုနှစ်က ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရသူများတွင် ဘွဲ့လွန်ဒီဂရီရရှိထားသည့် အမျိုးသမီးများမှာ ၂၃ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး အမျိုးသားများမှာ ၉ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် ဘွဲ့ရအမျိုးသမီး ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသား ၄ ရာခိုင်နှုန်း ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရပါသည်။^{၆၉} မြန်မာနိုင်ငံ၏လူဦးရေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက်ပို၍ ပညာ တတ်မြောက်မှုပိုပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ပညာရေးတတ်မြောက်မှုကို ဦးတည်စဉ်းစားသောအချက်ဖြင့် လွှတ်တော်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ရန်အတွက် ကန့်သတ်မှုမဖြစ်သင့်ပါ။ သို့သော် အသက်အရွယ်ပိုမိုကြီးရင့်သူ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများ ထက်စာလျှင် ပညာအနည်းငယ်သာ သင်ကြားခဲ့ကြရသည်။^{၇၀} ထို့ကြောင့် ဒေသန္တရအဆင့်များတွင် ခေါင်းဆောင်ဖြစ်လာရန်နှင့် ရပ်ရွာအစည်းအဝေးများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့သည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသားကိုယ်စားလှယ် ၅ ရာခိုင်နှုန်းအောက်တို့သည် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီက လုပ်သားအင်အားစုတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်နေသူများမဟုတ်ပါ။^{၇၁} တူညီသည့်အချက်တစ်ချို့မှာ ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ ၏ ၈၈ ရာခိုင်နှုန်းသည် ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်မှုတွင် ပါဝင်သလို အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသော လုပ်သားအင်အားစုတွင်လည်း တက်တက် ကြွကြွ ပါဝင်နေသူများဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် တက်ကြွသောလုပ်သား အင်အားစုတွင်ပါဝင်မှုနှုန်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေစစ်တမ်း၏ အလုပ်အကိုင်ကဏ္ဍတွင်ဖော်ပြသော လုပ်သားအင်အားစုထက် သိသိသာသာမြင့်မားနေခြင်းကြောင့် ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဝင်ငွေမရသည့်အလုပ်ကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ၎င်းတို့အတွက် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။ ထိုအကြောင်းသည်ပင်လျှင် အမျိုးသမီးများ၏နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုတွင် အတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်သည်။ အလုပ်လုပ်နိုင်သော အမျိုးသားများ၏ (၇၇) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အလုပ်လုပ်နိုင်သော အမျိုးသမီး (၅၄) ရာခိုင်နှုန်းသည် တက်ကြွသည့် လုပ်သားအင်အားစုများဖြစ်သည်။^{၇၂}

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့၏ အလုပ်အကိုင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူဦးရေစစ်တမ်းတွင်ပါဝင်သည့် အလုပ်အကိုင်ကဏ္ဍ အားလုံးကို လွှမ်းခြုံမှုမရှိပါ။ ဥပမာ- အမျိုးသမီး လုပ်သားအင်အားစု ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသား လုပ်သားအင်အားစု ၅၃ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်သည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို နောက်ခံပြုလုပ်ကိုင်သူ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အမျိုးသား ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသမီး ၅ ရာခိုင်နှုန်းတို့ရှိပါသည်။^{၇၃} ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ဒေသခံခေါင်းဆောင်တို့သည် လူဦးရေ အများစုကိုယ်စားပြုသော လုပ်ငန်းခွင်နောက်ခံရှိ၊ ဥပမာ- စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို အမှီပြုထားသူများဖြစ်ပြီး အခြားသူများမှာ (၅၄) လက်လီ-လက်ကားရောင်းဝယ်ရေး၊ နေရာထိုင်ခင်းနှင့် အစားအသောက်ဝန်ဆောင်မှု၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစသည်တို့ လုပ်ကိုင် ကြသည်။

ဒေသအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည်ကိစ္စရပ်များတွင် အများပြည်သူများပါဝင်မှုသည် မြို့ပြထက် ကျေးလက်ဒေသတွင် ပို၍ မြင်ရဖွယ်ရှိကြောင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအချက်အလက်များက ဖော်ပြနေပါသည်။ ဥပမာ- မြို့ပြရှိ ရာအိမ်မှူးများထက် ကျေးလက် ဒေသရှိ ရာအိမ်မှူးများက လူထုစည်းဝေးပွဲကျင်းပခြင်းသည် ရပ်ရွာအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် အခြေခံကျသည့်နည်းလမ်း များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ အလားတူပင် ၂၀၁၄ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ကောက်ယူ ခဲ့သည့် စစ်တမ်းများအရ ကျေးလက်ဒေသတွင် နေထိုင်သူများသည် မြို့ပြတွင်နေထိုင်သူများထက် ရံဖန်ရံခါ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ အုပ်စုနှင့် ရပ်ရွာအဆင့် အစည်းအဝေးများကို ပို၍တက်ရောက်ကြသည်ဟုဆိုပါသည်။^{၉၆}

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေအတိုင်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များတွင် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစပ်ပါဝင်ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကိုမူ တိကျစွာမရရှိခဲ့ပါ။ သို့သော် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များတွင် ဗမာတိုင်းရင်းသားနှင့် ဗမာတိုင်းရင်းသားမဟုတ်သူအချိုးကျ၍ အကြမ်းအားဖြင့် လေ့လာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - ဗမာက ၆၀-၆၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိခဲ့သည်။ ဗမာမဟုတ်သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဝေစုကို အခြားတိုင်းရင်းသားများထက် လူဦးရေပိုမိုများပြား နိုင်ဖွယ်ရှိသည့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားအုပ်စု ၃ ခုက အများဆုံးရရှိခဲ့သည်။ ဥပမာ - ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် - ရှမ်း (၆.၅ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ရခိုင် (၅.၇ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကရင် (၄.၇ ရာခိုင်နှုန်း)။ ဘာသာရေးအုပ်စုအနေဖြင့် ခရစ်ယာန်ကိုးကွယ်သူ အနည်းစု သည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများတွင် ၎င်းတို့၏လူဦးရေနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကိုယ်စားပြုမှုရာခိုင်နှုန်း ပိုမို မြင့်မားလျက်ရှိပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်သူအုပ်စုသည် လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးအတိုင်း လွှတ်တော်ထဲတွင်လည်း ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ မွတ်စလင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၄ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသော်လည်း ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်နှင့် မညီညွတ်တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင်မူ မွတ်စလင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မရှိပါ။^{၉၇} ထို့အပြင် အပိုင်း ၃(ခ) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မူဆလင် ငါးသိန်းဝန်းကျင်သည် ၎င်းတို့၏ မူလမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် NLD နှင့် အခြားပါတီကြီးများတွင် မွတ်စလင်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ မပါဝင်ခဲ့ပါ။ သို့သော် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် NLD ပါတီ အနိုင်ရရှိနိုင်သည့် မဲဆန္ဒနယ်များမှ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်မည့် မွတ်စလင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၂ ဦး ပါဝင်ပါသည်။^{၉၈} ထို့ကြောင့် ၂၀၂၁ - ၂၀၂၆ ခုနှစ် မြန်မာ နိုင်ငံ၏လွှတ်တော်များတွင် မွတ်စလင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာမည်ကို တွေ့မြင်ရနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မွတ်စလင်များ၏ လွှတ်တော်တွင်းကိုယ်စားပြုမှုသည် အဆိုပါ ဘာသာကိုးကွယ်သူလူဦးရေ၏ ဝေစုအောက်သို့ သိသာ ထင်ရှားစွာ ဆက်လက်နိုင်ရန်ကျနေဖွယ်ရှိပါသည်။

လွှတ်တော်နှင့်ဆိုင်သောအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကိန်းဂဏန်းအရကိုယ်စားပြုမှုသည် ထိရောက်သောကိုယ်စားပြုမှုကို အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ်စေမည်မဟုတ်ပါ။ တစ်နည်းဆိုလျှင် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့်အုပ်ချုပ်မှုပုံစံသည် မတူကွဲပြားသည့် လူအုပ်စုများ၏ လိုအပ်ချက် များနှင့် ဦးစားပေးမှုများကို တုံ့ပြန်မှုရှိခြင်း/မရှိခြင်းကိုသာ ကြည့်ရမည်ဖြစ်သည်။^{၉၉} လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအကြားတွင် ဗမာလူမျိုးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ပါဝင်မှုမှာ လက်ရှိလူဦးရေနှင့်တွက်ချက်လျှင် ကိုယ်စားပြုမှုလွန်ကဲခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် အထက်မှအောက် ဝါစဉ်အလိုက်အုပ်ချုပ်သည့် NLD ပါတီအတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းများကို လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် လုံလောက်စွာ အာရုံစိုက်မှုမရှိသည့် ဗမာအထက်တန်းလွှာလူတစ်စုက ထိန်းချုပ်ထားသည်ဟု လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အများစုက ခံစားကြရသည်။^{၁၀၀} ဥပမာအားဖြင့် ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေးအပေါ် မည်သို့အကျိုး သက်ရောက်နိုင်သည်ကို မြန်မာပြည်တစ်နံတလျားရှိ တောင်သူလယ်သမားများထံမှ သိမ်းဆည်းထားခဲ့သော မြေယာပြဿနာများ ကိုဖြေရှင်းရန် ၂၀၁၈ ခုနှစ်ကပြုလုပ်ခဲ့သည့် မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေပြင်ဆင်မှုတွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတို့အတွက် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုများသာ ဖြစ်ပေါ် လေ့ရှိခဲ့ပါသည်။^{၁၀၁} ထို့အပြင် တပ်မတော်သည် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့အပေါ် သိသိသာသာလွှမ်းမိုးရန် အာဏာကိုဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်ထားခဲ့ခြင်းဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် ဗမာတိုင်းရင်းသားများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ်သာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အာရုံစိုက်သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။^{၁၀၂}

၄(ခ)။ မိသားစု၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဆက်သွယ်မှု

ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ပါတီတာဝန်ရှိသူ (၆၀) ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်သည် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်သို့မဝင်ရောက်မီ နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်ဆက်သွယ်သည့် မိသားစုဝင် အနည်းဆုံး တစ်ဦးရှိကြသည်။ အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် အမျိုးသမီးပါတီတာဝန်ရှိသူများသည် ၎င်းတို့နှင့်ရာထူး အဆင့်တူ အမျိုးသားများထက်ပို၍ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည့် မိသားစုဝင်အနည်းဆုံးတစ်ဦးရှိသည်။ ယခင်က နိုင်ငံရေး နှင့်ပတ်သက်ဆက်သွယ်သည့် ဖခင်ရှိခြင်းသည် ပါတီနှင့်လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ပတ်သက်လိုမှုအပေါ် အားကောင်းသည့်သက်ရောက်မှု ဖြစ်စေပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် မြန်မာနိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းတွင် ထင်ရှားသော

^{၉၆} For example, different ethnic and religious groups, young and old, women and men, rural and urban, rich and poor.

ဥပမာဖြစ်သည်။ အကယ်၍ သူမသည် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးသူရဲကောင်း ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏သမီးမဟုတ်ခဲ့လျှင် မြန်မာ့ နိုင်ငံရေးတွင် လူသိများထင်ရှားသည့်နေရာသို့ရောက်ရန် ခက်ခဲနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။^{၁၅} အရှေ့အာရှ၊ အရှေ့တောင်အာရှနှင့် တောင်အာရှ တို့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာကြသည့် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်များ၊ သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီအုံကြွမှုကို ဦးဆောင် ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များ၏ လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှု၊ ကွပ်မျက်မှု၊ သို့မဟုတ် အကျဉ်းချထားမှုကို ခံခဲ့ရသော ထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၏ သမီးများ၊ ဇနီးများနှင့်ညီမများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤဖြစ်ရပ်သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ အိန္ဒိယ၊ မြန်မာ၊ ပါကစ္စတန်၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ တောင်ကိုရီးယား၊ သီရိလင်္ကာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။^{၁၆} မိသားစုဝင်များ၏ ရပ်ရွာ လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှုသည်လည်း လူအများအား ရပ်ရွာအဆင့်ခေါင်းဆောင်မှုတွင် ပါဝင်ခြင်းကို စေ့ဆော်ခြင်း၊ လွယ်ကူစေခြင်း ဖြစ်ပုံရပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီး ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များသည် ၎င်းတို့၏မိသားစုဝင်များက ၎င်းတို့အား ရပ်ရေး၊ ရွာရေးကိစ္စများတွင်ပါဝင်ရန် စေ့ဆော်ကြောင်း အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များထက် ပို၍ပြောဆိုကြပါသည်။

၄(ဂ)။ နိုင်ငံရေးနောက်ခံ သို့မဟုတ် အများပြည်သူဘဝတွင် ပါဝင်ခြင်း။

ဤလေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကိုဖြေကြားခဲ့သူ လွတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပါတီတာဝန်ရှိသူ (၇၂) ဦး အနက် (၇၀) ဦးသည် ၎င်းတို့၏လက်ရှိအနေအထားမတိုင်မီ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ဘဝတွင် အနည်းနှင့်အများ အတွေ့အကြုံ ရှိခဲ့ကြသည်။ ဥပမာ- နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပါတီအဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်၊ ကျင်းပပြီးစီးခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများအဖြစ်၊ ဆန္ဒထုတ်ဖော်လှုပ်ရှားမှုများတွင် အဓိကပါဝင်သူများအဖြစ်၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများတွင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေးအဖွဲ့များတွင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်နှင့် ကျောင်းဆရာ၊ ဆရာမများအဖြစ် အတွေ့ အကြုံရှိခဲ့ကြသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေဆိုသူ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များ၏ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်မှုနောက်ခံရှိခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ ရာထူးအလိုက် သိသိသာသာကွဲပြားပါသည်။ ဆယ်အိမ်မှူးထက်ဝက်ကျော်နှင့် အခြားရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များသည် ရပ်ရွာ ခေါင်းဆောင်မှုရာထူးနေရာများကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ်ထမ်းဆောင်သူများဖြစ်ကြသည်။^{၁၇}

၄(ဃ)။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် သဘောထားများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများ၏နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုအခွင့်အလမ်းများကို ကန့်သတ်ထားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ ၏ အရေးပါမှုနှင့်ဘက်လိုက်မှုများ၏ အရေးပါမှုကိုပြသသည့် သုတေသနအထောက်အထားများစွာရှိပါသည်။ မီးမောင်းထိုးပြနေ သည့် လက္ခဏာသွင်ပြင် (ရှုထောင့်) များမှာ -

- မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူအများစုသည် အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များထက် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များကို ပို၍ နှစ်သက်ကြသည်။
- အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာရန် ကြိုးစားရာတွင် အမျိုးသားများထက် ပို၍ယုံကြည်မှုလျော့နည်းသည်။
- အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် နိုင်ငံရေးတွင် စိတ်ပါဝင်စားမှု နှင့် နိုင်ငံရေးနှင့် ရင်းနှီးထိစပ်မှု လျော့နည်းသည်ဟု ဆိုသည်။
- ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များသည် အမျိုးသမီးများ ဝေးလံခေါင်ဖျားနေရာများသို့ ခရီးသွားခြင်း (သို့မဟုတ်) ညအိပ် ညဉ့်နေ ခရီးသွားခြင်းကို ပို၍ခက်ခဲစေသည်။
- နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအဖြစ် (သို့မဟုတ်) လုပ်သားအင်အားစုတွင် ၎င်းတို့၏အခန်းကဏ္ဍ မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ အမျိုးသမီး များသည် ၎င်းတို့၏ အိမ်မှုကိစ္စနှင့် ကလေးစောင့်ရှောက်ရေးတာဝန်များကို ဆက်လက်ထမ်းဆောင်ရမည်ဟူသည့် အယူအဆ များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အချိန်အကန့်အသတ်များ။^{၁၈}

ဤတွေ့ရှိချက်များသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာမှ တွေ့ရှိချက်များ၊ အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးမှုများ နှင့် စစ်တမ်း ကောက်ယူမှုများ မှ ရရှိပါသည်။ ထပ်မံ၍တွေ့ရှိသည်မှာ-

- ခေါင်းဆောင်များ၏ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကို မိသားစုများက အထောက်အပံ့ပေးသော်လည်း၊ ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို မိသားစုဝင်များက ဝေဖန်မှုပြုလာသည့်အခါ ယင်းဝေဖန်မှုကို အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ မိသားစုအတွင်း တာဝန်ယူရမည့် ကျား၊မ အခန်းကဏ္ဍအလိုက် ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ဥပမာ- အမျိုးသားများသည် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၊ ဝင်ငွေရသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လျစ်လျူရှုခြင်းအတွက် ဝေဖန်မှုနှင့်ရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိပြီး၊ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏အိမ်မှုကိစ္စ များကို လစ်ဟင်းခြင်းနှင့် ကလေးများအတွက် အချိန်လုံလုံလောက်လောက်မပေးနိုင်ခြင်းစသည့် ဝေဖန်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊မရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

- အမျိုးသမီးများ ညအချိန် အိမ်ပြင်ပနေရာတွင်ရှိနေခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုအပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်းစသည့် ကန့်သတ်ချက်များကြောင့်၊ အမျိုးသမီးများသည် လုံခြုံရေးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည့်အခါ အမျိုးသားများထက် စွမ်းဆောင်ရည်လျော့နည်းသည်ဟု စဉ်းစားလေ့ရှိသည်။ ထိုအချက်သည် ၎င်းတို့အတွက် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့် ရာအိမ်မှူးရာထူးများ ရွေးချယ်ရာတွင် သိသာထင်ရှားသည့် အတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်သည်။
- ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးမြှင့်တင်မှုတွင် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်ဖြစ်သော အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍများကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြရာ၌ ဘာသာ(စကား)အသုံးအနှုန်းများ ကွာခြားပါသည်။ မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များကို သူတို့၏ အရေးအပါဆုံးအခန်းကဏ္ဍကိုဖော်ပြရန် မေးမြန်းသည့်အခါ အမျိုးသမီးများသည် ဒေသစည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် သဟဇာတဖြစ်မှုစသည့် ဝေါဟာရများကို အမျိုးသားများထက် နှစ်ဆနီးပါး ပိုမိုပြောဆိုကြသော်လည်း၊ အမျိုးသားများကမူ ၎င်းတို့၏ အရေးအပါဆုံးအခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ပြရာတွင် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များကို သေချာစေခြင်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ဒေသလုံခြုံရေးကိုထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပြသနာများစသည့် ဝေါဟာရစကားလုံးများကို ပြောဆိုကြသည်။
- အမျိုးသမီးများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပါတီတာဝန်ရှိသူများ၊ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာရန် အမျိုးသားများထက် ပိုမိုကြိုးမားသည့် အချိန်အကန့်အသတ်များကို ကြုံတွေ့ရသည်။ သို့သော် ဒေသတွင်းအစည်းဝေးများ တက်ရောက်ရန် ပိုမိုကြိုးမားသည့် အချိန်ကန့်သတ်ချက်များကို အမျိုးသားများက ကြုံတွေ့ရသည် (သို့မဟုတ်) အမျိုးသမီးများက ကြုံတွေ့ရသည်ဆိုသည်မှာ မရှင်းလင်းပါ။ အမျိုးသားများသည် လခစားအလုပ် (သို့မဟုတ်) အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများအတွက် ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာမှရွှေ့ပြောင်းရခြင်းတို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများထက် ပို၍အလုပ်များနိုင်ခြေရှိသော်လည်း အမျိုးသမီးများသည် ဝင်ငွေမရရှိသည့် အိမ်မှုကိစ္စများနှင့် ကလေးထိန်းရခြင်းတို့အတွက် အချိန်အမြောက်အမြားကို အသုံးချရခြင်းတို့ကြောင့် အမျိုးသားများထက် ပို၍အချိန်အကန့်အသတ်ရှိဖွယ်ရှိပါသည်။^{၁၆}
- မည်သည့်ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အရည်အချင်းတို့က သူတို့ကိုခေါင်းဆောင်နေရာသို့ တွန်းပို့ပေးကြောင်းဖြေဆိုရာ၌ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားတို့အကြား သဘောထားကွာဟချက်များရှိသည်။ ဤကွာဟချက်မှာ အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အမျိုးသားဖြစ်ခြင်းကြောင့်စသည့် ကျား-မ ပုံသေကားကျနှင့် မသက်ဆိုင်ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသားတို့သည် အမျိုးသမီးတို့ထက်ပို၍ အရက်သေစာသောက်စားမှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု^{၁၇} များပြားဖွယ်ရှိရာ အကျင့်ပျက်သူဟု ရှုမြင်ခံရသည်။^{၁၈} တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေဆိုသူအမျိုးသားများသည် အသောက်အစားကင်းခြင်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးသမာဓိရှိခြင်းကို ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွေးချယ်ရန် လိုအပ်သည့် အရည်အချင်းဟူ၍ အမျိုးသမီးတို့ထက် ပို၍ပြောကြားကြသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခေါင်းဆောင်မှုသည် အမျိုးသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ပို၍သက်ဆိုင်သလိုရှိနေပြီး၊ ခေါင်းဆောင်မှုအရည်အချင်းရှိခြင်းကသာ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွေးချယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက်ဟူ၍ အမျိုးသမီးများက အမျိုးသားတို့ထက် ပို၍ခေါင်းဆောင်မှုအကြောင်းကို ညွှန်းဆိုကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းတွင် တုံ့ပြန်ဖြေဆိုသူ (၄၀) ရာခိုင်နှုန်းက အမျိုးသားတို့သည် အမျိုးသမီးတို့ထက် ပိုကောင်း၊ ပိုတော်သည့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်နိုင်သည်ဟု ထင်မြင်ကြပြီး ဖြေဆိုသူ (၉) ရာခိုင်နှုန်းကသာ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်နိုင်သည်ဟု ထင်မြင်ကြသည်။ အလားတူ ဖြေဆိုသူများ၏ (၄၈) ရာခိုင်နှုန်းက အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်ကြပြီး (၁၁) ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်ကသာ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်ကြသည်။ မြန်မာလူမျိုးများ၏ အမျိုးသား(ကျား) ခေါင်းဆောင်မှုကို နှစ်သက်ခြင်းသည် စီးပွားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်များတွင် တူညီကြသော်လည်း ယင်းနယ်ပယ်များတွင် အမှန်တကယ် တွေ့မြင်ရသည့် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်ရာခိုင်နှုန်းသည် အတော်လေးကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာစစ်တမ်းက မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုမ္ပဏီ (၄၁) ရာခိုင်နှုန်းတွင် အကြီးတန်းအမျိုးသမီးမန်နေဂျာတစ်ဦးရှိပြီး ယင်းသည် အချက်အလက်ကောက်ယူရရှိသည့် နိုင်ငံပေါင်း (၁၃၆) နိုင်ငံစာရင်းတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ (၆၅ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကမ္ဘောဒီးယား(၅၇ ရာခိုင်နှုန်း)၊ လာအိုပြည်သူ့ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ (၄၃ ရာခိုင်နှုန်း)စသည့် နိုင်ငံများပြီးသည့်နောက် မြန်မာနိုင်ငံသည် စတုတ္ထအမြင့်ဆုံးနေရာတွင် ရပ်တည်နိုင်ခဲ့သည်။^{၁၉} အမျိုးသားတို့၏ စီးပွားရေးဦးဆောင်မှုအပေါ် ဘက်လိုက်နှစ်သက်သည့် အစဉ်အလာကြောင့် မည်သူကသာ စီးပွားရေးခေါင်းဆောင် ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့် မညီမျှသည့် ကျား-မ ပုံစံမျိုးတော့ ဖြစ်ပေါ်စေလိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ အဆိုပါအချက်နှင့်ဆက်စပ်ပြီး အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကို ကန့်သတ်ထားသည်မှာ အမျိုးသားတို့၏ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုကို အစဉ်အလာအရဘက်လိုက်နှစ်သက်ခြင်း တစ်ခုတည်းကြောင့်သာ မဟုတ်ကြောင်း ညွှန်ပြနေပါသည်။
- ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းမေးခွန်းများအားလုံးတွင် အင်စတီကျူးရှင်း (အဖွဲ့အစည်းများ)နှင့် အာဏာပိုင်များအပေါ်တွင် အမျိုးသားများက အမျိုးသမီးများထက် ပို၍ယုံကြည်မှုရှိသည်ဟူ၍ မတွေ့ရှိပါ။ ကိန်းဂဏန်းများအရ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပို၍ယုံကြည်မှုရှိသည်ဟူ၍ မတွေ့ရှိပါ။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

များထက်ပို၍ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်း၊ တပ်မတော်၊ ပြည်ထဲရေး၊ ရပ်ကွက်/ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများအပေါ်တွင် ယုံကြည်မှု သိသိသာသာမြင့်မားကြသည်။ အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံ၏လွှတ်တော်အပေါ်တွင်လည်း အတော်လေးယုံကြည်မှုရှိသည်ဟု ယေဘုယျဆိုနိုင်သော်လည်း ကိန်းဂဏန်းအရ သိသာသည့်အချက်အလက် မထွက်ပါ။ သမ္မတအပေါ်ယုံကြည်သည့်အပိုင်းတွင်မူ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသား များအကြား အကြမ်းအားဖြင့်တူညီသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

- အင်စတီကျူးရှင်းများ (အဖွဲ့အစည်းများ)၊ အာဏာပိုင်များနှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲကို မည်သို့ကျင်းပခဲ့သည်စသည်တို့အပေါ် ယုံကြည်မှုများနှင့် သိသိသာသာကွာခြားလျက် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ ရပ်ကွက်ကျေးရွာပြင်ပမှလူများ၊ ဘာသာခြား များနှင့် လူမျိုးခြားများအပေါ်ယုံကြည်မှုမှာ အမျိုးသားများအောက် သိသာစွာလျော့နည်းပါသည်။ ဘာသာခြားတစ်ဦး ၎င်းတို့၏ အိမ်နီးချင်းအဖြစ်ရှိခြင်းသည် အမျိုးသမီးများအတွက် အမျိုးသားများထက် ပို၍အဆင်မပြေမှုကိုဖြစ်စေသည်။ အမျိုးသမီးများ သည် ၎င်းတို့၏ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာမှ လူများအပေါ် ယုံကြည်မှုမှာ အမျိုးသားများထက် လျော့နည်းသည်ဟုဆိုသော်ငြားလည်း ကျား၊ မကွာဟမှုမှာ ကိန်းဂဏန်းများအရ သိသာထင်ရှားမှုမရှိပါ။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့တွင် တရားဝင် အင်စတီကျူးရှင်း များ(အဖွဲ့အစည်းများ)၊ အာဏာပိုင်များနှင့် အခြားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအပေါ်ရှိမြင်သည့် သဘောထားနှင့် ဆက်ဆံမှု ပုံစံများရှိကြောင်းကို စစ်တမ်းတွေ့ရှိချက်များက ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရသည့် အကြောင်းရင်းကို သေချာစွာ မစေ့ငုနိုင်သေးသော်လည်း၊ ဆက်လက်ထုတ်ဝေမည့် လေ့လာမှုစာတမ်း အမှတ်စဉ် (၃) တွင် ပို၍အတွင်းကျကျ လေ့လာရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။
- နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ကန့်သတ်ခြင်းတို့ပြုလုပ်ရန် အဓိကကျသည့် အခန်းကဏ္ဍပါဝင်နေပြီး ပါတီအများစုသည် ပါတီတွင်း ထိပ်ပိုင်းရာထူးများနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ် အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စားပြုမှုကိုမြှင့်တင်ရန် ဆောင်ရွက်မှုအနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။ ဤအကြောင်းအရာကို အပိုင်း (၅) တွင် အသေးစိတ်ပိုပြီး လေ့လာဖော်ထုတ်ထားပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုဆိုင်ရာသဘောထားအမြင်များသည် မည်သို့သောပုဂ္ဂိုလ်များက နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် များ ဖြစ်လာနိုင်သည်ကိုပုံဖော်ရာတွင် ထိရောက်သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် တိတိကျကျ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမျိုးမဟုတ်သော်လည်း အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်မူ ထိုသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုသဘောထား အမြင်များက အထူးစိန်ခေါ်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ- မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးမှ အမျိုးသမီးဆယ်အိမ်မှူးတစ်ဦးက -

“တစ်ချို့အမျိုးသားတွေက အမျိုးသမီးတွေ သူတို့နဲ့တန်းတူဖြစ်တာကို မကြိုက်ကြဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မ သူတို့နဲ့ယှဉ်နိုင် တယ်။ ကျွန်မ ဘာကိုမှမကြောက်ဘူး။ ညကြီးမင်းကြီးမှာတောင် ကျွန်မ အချိန်မရွေး၊ နေရာမရွေးသွားနိုင်တယ်။” (အမျိုးသမီးဆယ်အိမ်မှူး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး)

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုသဘောထားအမြင်များသည် မတူကွဲပြားသည့်နေရာများနှင့် မတူကွဲပြားသည့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကြားတွင် အပြောင်းအလဲရှိပြီး ၎င်းတို့သည် အချိန်ကြာလာသည့်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲလာမည်ဖြစ်သည်။ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာများ သိသိသာသာ တိုးတက်လာသည့်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံသည် လျင်မြန် သည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာအပြောင်းအလဲနှင့်ကြုံတွေ့နေရပြီး နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးသည်လည်း အသွင်သဏ္ဍာန်အားဖြင့် ကြီးထွား ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ နောက်ခံအခြေအနေသည် တမူထူးခြားပြီး အခြားအမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အတုယူဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်နိုင်သော်လည်း သူမသည် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှု၏ အထင်ရှားဆုံးခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်။ သူမ၏ ယခင်အနေအထားနှင့် ယခုလက်ရှိ ရွေးကောက်ခံအစိုးရ၏ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့်ခေါင်းဆောင် အနေအထားသည် အမျိုးသမီးအများစုကို နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ရန် စေ့ဆော်မှုနှင့်ယုံကြည်မှုကို ပေးစွမ်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ အကယ်၍ အမျိုးသမီးများသည် ယခုထက်ပိုပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များ၊ ပါတီထိပ်တန်းတာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်လာလျှင် အခြား အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအားစေ့ဆော်ရန် အမျိုးသမီးစံပြပုဂ္ဂိုလ်များ ပိုမိုပေါ်ထွန်းလာမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို ဆက်လက်ပံ့ပိုးရာတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကို ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါလိမ့်မည်။

၄(င)။ ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန်အတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအတားအဆီးများ

လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်များပြားပြီး ယင်းကုန်ကျစရိတ်များသည် အမျိုးသား များထက် အမျိုးသမီးများအတွက် ပိုမိုကြီးမားသည့်အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသူများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ဘဏ္ဍာရေးကုန်ကျစရိတ်များသည် ကြီးမားသည့် အတားအဆီးဖြစ်ခြင်း/မဖြစ်ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ ကျား၊ မ ကွာခြားမှုထက် ပါတီများအကြားရှိ မတူကွဲပြားမှုများက

ပို၍အရေးပါသည်ဟု မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ယခင်ကကောက်ယူထားသည့် စစ်တမ်းကဖော်ပြနေပါသည်။ NLD နှင့် USDP တို့ကဲ့သို့ ပိုမိုကြီးမားပြီး ကောင်းစွာတည်ဆောက်ထားသည့် ပါတီအနည်းငယ်သည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား လုံလောက်သည့် ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့များကိုပေးနိုင်သည်။^{၆၃} သို့သော် အချို့သောပါတီဝင်များစွာသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအထောက်အပံ့ အနည်းငယ်ပေးအပ်သော်လည်း၊ အချို့ပါတီများကမူ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ ပေးအပ်ခြင်းမရှိပါ။ ကျွန်ုပ်တို့၏မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားသူများကလည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏လစာမှာ နည်းပါးလွန်း သည်ဟု ဖြေကြားကြပြီး ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည် လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့်ဖြစ်လာသည့် မတူညီသောသက်ရောက်မှု ဟုတ်/မဟုတ် သေချာ သည့်အချက်အလက် မရရှိခဲ့ပါ။

သာမန်အားဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးကုန်ကျစရိတ်သည် ဒေသခံခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသူများအတွက် သိသာထင်ရှားသည့် အတားအဆီးတစ်ခု မဟုတ်ပါ။ လေ့လာမှုအတွက် မေးမြန်းခဲ့သည့် ဆယ်အိမ်မှူး၊ ရပ်မိရပ်ဖ (သို့မဟုတ်) ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်တစ်ဦး တစ်ယောက်မျှ ၎င်းတို့၏ရာထူးနေရာကိုရရှိရန် ငွေကြေးတစ်စုံတစ်ရာသုံးစွဲခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး အနည်းစုနှင့် ရာအိမ်မှူးအနည်းငယ်သာ ၎င်းတို့၏ ရာထူးနေရာရရှိရန် ငွေကြေးသုံးစွဲခဲ့ရပြီး ထိုသို့သုံးစွဲရာတွင်လည်း အလွန် နည်းပါးသည့် ငွေပမာဏကိုသာ သုံးစွဲခဲ့ကြရသည်။ သို့သော် အပိုင်း (၆) တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဒေသခံခေါင်းဆောင် ဖြစ်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်ခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားစေနိုင်ပြီး ယင်းအသိသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသူအချို့ကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်လိုစိတ်ရှိလာခြင်းကို ဟန့်တားလိုက်စေပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့်မတူညီသော သက်ရောက်မှုဖြစ်စေခြင်း ဟုတ်/မဟုတ် ဖော်ပြရန် ခိုင်မာရှင်းလင်း သည့်အချက် မရရှိခဲ့ပါ။

၄(စ)။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအချက်များ

အဖွဲ့အစည်း (အင်စတီကျူးရှင်း) ဆိုင်ရာအချက်များသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးနှင့် ဒေသဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးနှစ်ခုစလုံး တွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုအပေါ် သိသာထင်ရှားသော အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ တပ်မတော်မှ ဦးဆောင်ရေးဆွဲခဲ့သည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စစ်တပ်မှခန့်အပ်သူများအတွက် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်အားလုံး တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းကို ရယူထားဆဲဖြစ်သည်။ တပ်မတော်မှခန့်အပ်သည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များမှာ အနည်းစုသာဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ရာ၌ မဲဆန္ဒ နယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်စနစ်ကို အသုံးပြုပြီး ထိုကဲ့သို့သော ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည့်စနစ်သည် အမျိုးကျကိုယ်စားပြုမှု ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအရ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရမည့် အမျိုးသမီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ထက် နည်းပါးသည့်ရလဒ်များကို ရရှိလေ့ရှိသည်ဟု နိုင်ငံတကာနိုင်ငံ့ယှဉ်အထောက်အထား များက ပြသနေပါသည်။^{၆၄} ဒေသန္တရအဆင့်များတွင် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ရာအိမ်မှူး၊ ဆယ်အိမ်မှူးရာထူး နေရာများအတွက် အိမ်ထောင်စုတစ်စုလျှင် မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးသာ မဲပေးခွင့်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အိမ်ထောင်စုအများစု၏ အိမ်ထောင်ဦးစီးများသည် အမျိုးသားများဖြစ်သဖြင့် ယင်းစနစ်သည် မဲပေးမှုဖြစ်စဉ်တွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်ခြင်းကို ကန့်သတ် ထားပြီး အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အထိ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၏ တစ်ပါတီအုပ်ချုပ်မှုစနစ်အောက်တွင်ရှိခဲ့ပြီး ယင်းတစ်ပါတီအစိုးရအား တပ်မတော်မှ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ယင်းအစိုးရ၏ လက်အောက်ခံနိုင်ငံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များကိုလည်း တပ်မတော်အတွင်းမှ ခေါ်ယူခန့်ထားခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံ ကို စစ်အစိုးရက အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းကဲ့သို့ အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သောနေရာများကို ကာလရှည်စစ်ပုံသွင်းခြင်းသည် အမျိုးသမီး များ၏ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်မှုကို ထိခိုက်နစ်နာစေကာ အမျိုးသားတို့၏ အခွင့်အာဏာနှင့် တစ်ပန်းသာစေမှုကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး ထို အကျိုးဆက်များကို ယနေ့တိုင် ခံစားနေကြရဆဲဖြစ်သည်။^{၆၅} ထို့အပြင် ကာလရှည်စစ်အုပ်ချုပ်ရေးက မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများစသည့် ထိပ်တန်းရာထူးနေရာအားလုံးကို အမျိုးသားများကရယူခြင်းကို ဖြစ်ပေါ် စေခဲ့သည်။ အောက်ဖော်ပြပါအကြောင်းအရင်းများက အမျိုးသားများလွှမ်းမိုးထားသည့် ထိုရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခြင်းကို အတားအဆီးဖြစ်စေပါသည်။ (၁) စံပြုပုဂ္ဂိုလ်သက်ရောက်မှုများ - အမျိုးသမီးများသည် အခြား အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည့်အရာတစ်ခုကို ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရန် ယုံကြည်မှုနည်းပါးဖွယ်ရှိသည်။ (၂) လက်ရှိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူများသည် ၎င်းတို့၏နေရာတွင် မည်သူ့အစားထိုးဝင်ရောက်မည်ဟူသည့်ကိစ္စအပေါ် မကြာခဏလွှမ်းမိုးမှု ခြယ်လှယ်မှုရှိပြီး ၎င်းတို့၏အလုပ်နှင့် လူမှုရေးအသိုင်းအဝိုင်းများမှာလည်း များသောအားဖြင့် အခြားအမျိုးသားများသာဖြစ်ကြသည်။

၅။ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်မှုတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ကန့်သတ်ခြင်းတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်တမ်းအထောက်အထားက အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် (၁.၅) ဆ ဝန်းကျင်ခန့် နိုင်ငံရေးတွင် ပို၍ စိတ်ဝင်စားသည်ဟုဆိုပြီး ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ရန် အရည်အချင်းရှိသည်ဟုထင်မှတ်မှုတွင် အမျိုးသမီးများထက် (၁.၂၅) ဆဝန်းကျင် ပိုပါသည်။ လူအများ၏စိတ်ဝင်စားမှုနှင့် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ရန် ယုံကြည်မှုရှိခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး တွေ့ရသည်။ ကျား၊ မ အလိုက် ကွာခြားသည့်အချက်အလက်သည် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုအပေါ် ကျား၊ မ ကွာခြားခြင်းထက် ပို၍နည်းပါးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသားများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ရန် အခွင့်အရေးသည် အမျိုးသမီးများထက် (၉) ဆ ဝန်းကျင် ပိုများပြီး ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်ရန် အဆ (၁၀၀) ပိုပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုရာထူး နေရာများတွင် အမျိုးသားများ၏လွှမ်းမိုးမှုကို အထောက်အပံ့ပေးသည့်အမျိုးမျိုးသော အခြေခံအကြောင်းအရင်းများကို အခြား အရေးကြီးဆုံးအကြောင်းအရာအချို့နှင့်အတူ အပိုင်း - (၄) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့အတွက် ဝင်ငွေမရရှိစေသော မိသားစုတာဝန်များကိုသာ ထမ်းဆောင်ရမည်ဆိုသည့် အယူအဆများ ကြောင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာရန် အမျိုးသားများထက် အချိန်အကန့်အသတ် ပို၍ရင်ဆိုင်နေရခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ (အထူးသဖြင့်) ညအချိန် ခရီးသွားလာခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များရှိခြင်း၊ အမျိုးသားတို့၏ခေါင်းဆောင်မှုကို ဦးစားပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအင်အားနှင့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးစနစ်၏ သမိုင်းနောက်ခံများအကြောင်းစသည်တို့ဖြစ် သည်။ အမျိုးသမီးများ လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုမှုအဆင့်နိမ့်ကျနေမှုကို ရှင်းပြရာတွင် အခြားအဓိကကျသည့်အချက်ဖြစ်သော နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မည်သို့ရွေးချယ်သည်၊ ပါတီတွင်းအဓိကကျသော ထိပ်ပိုင်းရာထူးများကို မည်သို့ခန့်အပ်သည်စသည်တို့အပါအဝင် ပါတီအတွင်းလုပ်ငန်းဆောင်တာများ မည်သို့လည်ပတ်သည်ကို လေ့လာဆွေးနွေးခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ယခင်ကပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနတို့တွင် ထိုအကြောင်းအရာအပေါ် အာရုံစိုက်မှုအနည်းငယ်သာ ရရှိခဲ့သည်။⁶⁶

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ရွေးချယ်မှုသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ကျား၊ မ ကွဲပြားမှု (သို့မဟုတ်) တစ်ဦးချင်းစီ၏ တခြားဝိသေသလက္ခဏာများထက် အထူးသဖြင့် သူတို့ထောက်ခံသည့်ပါတီအပေါ်တွင်သာ မူတည်၍ ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။⁶⁷ မဲဆန္ဒရှင်များ၏အပြုအမူသည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနည်းငယ်ပြောင်းလဲသွားနိုင်သော်လည်း မဲဆန္ဒရှင် အများစုသည် ပါတီပေါ်မူတည်၍သာ မဲပေးနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ အကယ်၍ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်လာရန် အမျိုးသမီးများ နှင့် အမျိုးသားများ၏ မတူညီသောအခွင့်အလမ်းများကို ကျွန်ုပ်တို့နားလည်လျှင် ပါတီများက မည်သူ့ကိုရွေးချယ်သည်နှင့် မည်သို့ ရွေးချယ်သည်စသည့် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေကိုနားလည်ရန်အရေးကြီးပုံကို မီးမောင်းထိုးပြပါသည်။

ပုံစံအရမူ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်လွှတ်တော်များအတွက် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများ၏ အမည်စာရင်းတင်သွင်းခြင်းကို ပါတီအများစုတွင် ကျင့်သုံးကြသည်က ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို စံသတ်မှတ်ပြီး၊ ပါတီ၏ မြို့နယ်အဆင့်က ရွေးချယ်အဆိုပြုရန်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အမည်စာရင်းတင်သွင်းခံရသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်း ကို ဗဟိုကော်မတီနှင့် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီအဆင့်သို့ ပေးပို့စိစစ်ပြီး အတည်ပြုခြင်း (သို့မဟုတ်) ပယ်ဖျက်ခြင်းပြုလုပ် သည်။ သို့ရာတွင် ပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ပြည်နယ် / တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်များအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း များကိုရွေးချယ်ရာတွင် "စံနစ်တကျသတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်"အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု အတိုင်းအတာမှာ သိသိသာသာ ကွဲပြားပါသည်။

- LNDP, NLD နှင့် TNP ပါတီများမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူများက ၎င်းတို့ပါတီသည် သတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို တသမတ်တည်း လိုက်နာသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။
- MNP, PNO, SNLD ပါတီများမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများသည် ၎င်းတို့ပါတီ၏ မြို့နယ်အဆင့်အဖွဲ့များသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အလုံအလောက်မရှာဖွေနိုင်ခဲ့ပါက စံသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှသွေဖည်ပြီး ပါတီဗဟိုက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ကို ခန့်အပ်သည်ဟု ပြောကြားခဲ့ကြသည်။
- KSDP ပါတီသည် စံသတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုက်နာပုံမရပါ။ ထိုအစား ပါတီဗဟိုမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို တိုက်ရိုက်ခန့်ထားခြင်းနှင့် မိမိကိုယ်မိမိ အမည်စာရင်းတင်သွင်းသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ကန့်ကွက်မှုမရှိ ခန့်အပ် သည့်ပုံစံကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျင့်သုံးပုံရပါသည်။
- ANP ပါတီသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများရွေးချယ်ခြင်းကို

စံသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း လိုက်နာသည်။ သို့သော် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ရာတွင် မြို့နယ်အဆင့်နှင့် ဗဟိုအဆင့်ကြားတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။

- USDP မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများသည် မြို့နယ်နှင့်ဗဟိုအဆင့် ပါတီကော်မတီများ၏ သက်ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်၍ လွန်စွာကျိုးကြောင်းမဆီလျော်သောဖော်ပြချက်များ ပေးခဲ့ကြသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများရွေးချယ်ရာတွင် ပါတီအများစုသည် မြို့နယ်တစ်ခုထက်ပိုသော မဲဆန္ဒနယ်အချို့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ကြရသည်။ ပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များရွေးချယ်ပုံမှာ ကွဲပြားကြသည်။

- PNO နှင့် SNLD ပါတီများသည် ပါတီဗဟိုအဆင့်က ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးဆောင် ခဲ့သည်။
- NLD တွင် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်ပါတီက ဦးဆောင်ခဲ့သည်။
- ANP နှင့် USDP တို့တွင် ဗဟိုအဆင့်နှင့် သက်ဆိုင်ရာမြို့နယ်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းစဉ်များရှိသည်။
- ထိုကိစ္စသည် MNP အပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိခဲ့ပါ။ အကြောင်းမှာ သူတို့ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သော အမျိုးသားလွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်များအားလုံးသည် မြို့နယ်တစ်ခုတည်းတွင်သာ ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- KSDP, LNDP နှင့် TNP တို့၏ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်မှုသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်မှုနှင့် မည်သို့ကွဲပြားသည်ကိုဖော်ပြသည့် ရှင်းလင်းသော သတင်းအချက်အလက်ကို ကျွန်ုပ်တို့သူတေသနစာတမ်းတွင် မကောက်ယူခဲ့ပါ။

ပါတီများ၏ မြို့နယ်ဥက္ကဋ္ဌများသည် အစဉ်အလာအတိုင်း ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်သည်။ ပါတီအများစုအတွက် မြို့နယ်အဆင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ခြင်းအတွက် အဓိကကျသည့် အဖွဲ့မှာ မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီကိုယ်တိုင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကိစ္စသည် (NLD) နှင့် (USDP) အတွက် မဟုတ်ပါ။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် (NLD) သည် မြို့နယ်တစ်ခုချင်းစီတွင် သီးခြားကော်မတီ/ရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ (NLD) မှ ကျွန်ုပ်တို့၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားခဲ့သူတစ်ဦးက "ထိုရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့တွင် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ၊ သာမန်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် မြို့နယ်တွင်းရှိ လေးစားရသော ရပ်မိရပ်ဖများပါဝင်စေသည်"ဟုဆိုခဲ့သည်။

ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်ခြင်းတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင်ပါဝင်နေပြီး ပါတီအချို့တွင် ဗဟိုကော်မတီများသည်လည်း အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဤအဖွဲ့များ၏အဓိကကျသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုနည်းပါးခြင်း အကြောင်းကို အခန်း (၃) တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အခြားနိုင်ငံများမှ သက်သေအထောက်အထားများအရ ပါတီများအတွင်း အကြီးတန်းရာထူးများကို အမျိုးသားများကသာ အဓိကချုပ်ကိုင်ထားသည့်အခါ အမျိုးသားကြီးစိုးမှုကို ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းသည် အမျိုးသမီးများအတွက် စိတ်ပျက်ဖွယ်ကောင်းသည့် သာဓကအချက်ပြုမှုဖြစ်ပါသည်။^{၆၀} ထို့အပြင် ထိပ်တန်းပါတီရာထူးများရှိသူများသည် ပါတီတွင်းရှိရာထူးနေရာများကို မည်သူအားခန့်အပ်မည်ဟူသည့်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ တိုက်ရိုက်စွက်ဖက်ကြပြီး ၎င်းတို့သည် မူဝါဒဆိုင်ရာဦးစာပေးမှုများနှင့် ပါတီတွင်းအစဉ်အလာများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများစွာရှိသည်။^{၆၁} နိုင်ငံအသီးသီးရှိ နိုင်ငံရေးအခြေအနေများမှ သက်သေအထောက်အထားများအရ ပါတီ၏အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်ချသူ အမျိုးသားများသည် အမျိုးသားဆက်ခံသူများကိုသာရွေးချယ်ရန် ရည်ရွယ်ရုံမကဘဲ လက်ရှိပါတီ၏ အစဉ်အလာနှင့် လက်ရှိကျင့်သုံးသည့်နည်းလမ်းများကို ကာကွယ်ရန်အတွက်ပါ ရည်ရွယ်သည်။^{၆၂} ထိုသို့သောကျင့်သုံးမှုများအရ ပါတီ၏အတွင်းရေးများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းသိရှိသူများအတွက်အားဖြင့် အကျိုးဖြစ်စေသော်လည်း၊ နောက်မှဝင်ရောက်လာသော ပါတီဝင်အချို့ အမျိုးသမီးများအပါအဝင်အတွက်တော့ ပိုပြီးအခက်တွေ့စေသွားနိုင်ပါသည်။^{၆၃} အကြီးတန်းရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများ များလာသည့်အခါ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပါတီတွင်းရှိ အကြီးတန်းရာထူးများတွင် အမျိုးသမီးများကို ပို၍ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရနိုင်ပြီး^{၆၄} ပါတီ၏ဦးစီးပေးမှုအသစ်များလည်း ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။^{၆၅}

(၁) ပါတီများကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းထားသည်၊ ၎င်းတို့၏ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်ရေးကို မည်သို့စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည်နှင့် (၂) ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါတီများရှိ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အချိုးအစားတို့နှစ်ခုကြားတွင် ပြည့်စုံတိကျသောဆက်စပ်မှု

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်မှု

(ဆက်နွယ်မှု) မရှိပါ။ သို့သော် လေ့လာတွေ့ရှိမှုတွင် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ၌ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်း အမြင့်ဆုံး ရှိသည့် ပါတီ ၅ ခုအနက် ၄ ခု တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အောက်မှအထက်အဆင့်ဆင့်ရွေးချယ်သော လုပ်ငန်းစဉ်များရှိ သည့် ယေဘုယျကျသောပုံစံတစ်ခုကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ ဥပမာ - LNDP, MNP, NLD နှင့် SNLD။ ပါတီ၏သမိုင်းကြောင်း၊ ယင်းနှင့်ဆက်နွယ်နေသည့် ခေါင်းဆောင်၏ နိုင်ငံရေးအမြင်များနှင့် ၎င်းတို့ပါတီ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အစဉ်အလာတို့သည်လည်း အရေးပါပါသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည့်ပါတီများအနက် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း အရေ အတွက်များစွာရှိပြီး အောက်မှအထက်ပုံစံဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မျှတစွာရွေးချယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း စသည့် အချက်နှစ်ချက်လုံးနှင့် ပြည့်စုံသော ပါတီတို့ ၃ ခုမှာမူ ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၀၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် မြေအောက်ပါတီများအဖြစ် သို့ရောက်အောင် တွန်းပို့ခြင်းခံခဲ့ရပြီး ၎င်းတို့၏ မူဝါဒရေးရာပိုင်းအရ ၎င်းတို့ကို ဒီမိုကရေစီလိုလားသူများအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင် သည်။ ကျွန်ုပ်တို့လေ့လာမှုတွင် ပါတီ ၂ ခုသည် စစ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အလွန်နီးကပ်စွာရှိနေပြီး ထိုပါတီများသည် ဒီမိုကရေစီ အမြင်အနည်းဆုံးရှိသည့် ပါတီများဖြစ်နိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ (PNO) နှင့် (USDP)^၄ ပါတီများသည် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အလွန်နည်းပါးပြီး ခြုံငုံကြည့်လျှင် ၎င်းတို့ပါတီတွင် အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှုမှာ လွန်စွာနိမ့်ကျသောလျက် ရှိသည်။

တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကြားရှိ ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားခြားနားခြင်းများက ပါတီများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စားပြုမှု ကွဲပြား ခြားနားချက်အချို့ကို ရှင်းပြနိုင်လိမ့်မည်။ ဥပမာ- ပအိုဝ်းနှင့်ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုတို့တွင် အလွန်အမင်း အမျိုးသားကြီးစိုးလေ့ရှိပြီး ANP နှင့် PNO နှစ်ခုစလုံးတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု အလွန်နိမ့်သည်။^၅ သို့သော် ထိုကဲ့သို့သော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများ သည် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအနိမ့်အမြင့်ကို အပြည့်အဝအဆုံးအဖြတ်မပေးနိုင်ပါ။ ဥပမာ- ကချင်လူမှုပတ်ဝန်းကျင်သည် ထုံးတမ်း စဉ်လာအရ အမျိုးသားကြီးစိုးသော ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်သည်။^၆ သို့သော် KSDP တွင် ကိုယ်စားလှယ်အနေနှင့်ဖြစ်စေ၊ ပါတီတွင်း တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးအနေနှင့်ဖြစ်စေ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှုန်းသည် နိမ့်ကျခြင်းမရှိပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုအဆင့်အတွက် ပါတီများ၏သမိုင်း၊ နိုင်ငံရေးအမြင်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာယဉ်ကျေးမှုသည် ပါတီများက ကိုယ်စားပြု သော တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများအတွင်းရှိ ကျား၊ မ ဆက်ဆံရေး အစဉ်အလာများထက် ပို၍အရေးကြီးပါသည်။

ပါတီအနည်းစုသည် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အနိုင်ရနိုင်ခြေနည်းပါးသည့် မဲဆန္ဒနယ်များတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် ရန် တာဝန်ပေးလေ့ရှိသည်ဟု သုတေသနအထောက်အထားအရ သိရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းကို USDP မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူ တစ်ဦးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခုတွေ့ရှိချက်ကို အထောက်အပံ့ပေးသည်မှာ ယင်းပါတီ၏ ကိန်းဂဏန်းအချက် အလက်များဖြစ်သည်။ USDP ပါတီ၏ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းအရေအတွက်မှာ ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်း စုစုပေါင်း ၏ ၆.၁ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး၊ ၂.၆ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကို PNO တွင်လည်း တွေ့နိုင်ပြီး PNO သည် ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသမှ ရွေးချယ်သည့် မဲဆန္ဒနယ် ၁၀ ခုတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် အမျိုးသား ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကိုသာ ရွေးချယ်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၀ နှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲနှစ်ခုစလုံးတွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာအားလုံးကို အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် တစ်ဦးတည်းသော အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းအား ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသပြင်ပရှိ မဲဆန္ဒနယ်တွင်ယှဉ်ပြိုင်စေခဲ့ပြီး ၂၀၁၀ နှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲနှစ်ခုစလုံးတွင် ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၏ အမာခံနယ်မြေပြင်ပရှိ မဲဆန္ဒနယ်များတွင် အနိုင်ရရှိခြင်းမရှိခဲ့ပါ။^၇ သို့သော် ပါတီအများစုသည် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို နိုင်ငံခြေနည်းသည့်နေရာများသို့ တမင်ရည်ရွယ်၍ ရွေးချယ်စေလွှတ်ခြင်းဖြစ်ပုံမရပါ။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါတီအားလုံးနှင့် တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများတွင် အမျိုးသမီးများသည် စုစုပေါင်း အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ (၁၃.၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အောင်မြင်ခဲ့သည့် ကိုယ်စားလှယ် လောင်း (၁၃.၆) ရာခိုင်နှုန်းရှိပါသည်။^၈

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ (အမျိုးသား) တစ်ဦးသာ ၎င်းတို့ပါတီတွင် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအရေအတွက်ကိုမြှင့်တင်ရန် ထိရောက်သည့်မူဝါဒရှိသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆပါသည်။ မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ အမျိုးသား (၂) ဦးက ၎င်းတို့ပါတီ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းတွင် အကြမ်းအားဖြင့်မှန်ကန်သည့် ကျား၊ မ ကိုယ်စားလှယ် လောင်း အချိုးအစားရှိသည်ဟု ထင်မှတ်ကြသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေဆိုသူများ၏ (၆၀) ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးက ၎င်းတို့ပါတီသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း အရေအတွက်ကို ကြိုးစားမြှင့်တင်ရန်မူဝါဒ (သို့မဟုတ်) အစီအစဉ်အချို့ရှိသည်ဟု ပြောဆိုကြသည်။ ထိုကဲ့သို့သော မူဝါဒများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသူများသည် တွေ့နေကျအတိုင်း မရေရာ သည့်အဖြေများကိုသာ ပေးကြပါသည်။ အကယ်၍ တိကျသည့်အဖြေဖြစ်လျှင် ဖြေဆိုသူများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသူများနှင့် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် သင်တန်းများအကြောင်းကို

^၄ N.b. the PNO is closely connected to the Pa-O National Army/People's Militia Force, and the USDP is closely connected to the Tatmadaw.
^၅ N.b. although note that for the 2020 election a woman has been selected as PNO candidate for one of the 10 constituencies in the Pa-O SAZ, with Nang Kham Bwar running as PNO's Pyithu Hluttaw candidate for Hopong Township.

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေ့ရှားနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီမှ

သာ ဖော်ပြကြသည်။ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် သင်တန်းများသည် ရံဖန်ရံခါအကျိုးရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏သက်ရောက်မှုသည် အပြောင်းအလဲရှိပြီး အချို့ကိစ္စများတွင် အကျိုး သက်ရောက်မှုမရှိပါ။ ထို့ပြင် ယင်းတို့ကို ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများကသာစီစဉ်ခြင်းနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းပြုလုပ်သဖြင့် အကန့်အသတ်ရှိသည့် အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှု (သို့မဟုတ်) ငွေကြေးထည့်ဝင်မှုများကိုသာ ပါတီအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်လေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် SNLD နှင့် CNLD အနေဖြင့် အမျိုးသမီးပါတီ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုကျင့်သုံးရန် စတင်ကြိုးပမ်းလာသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။^{၇၅} SNLD အနေဖြင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အမျိုးသမီးကိုယ်စား လှယ်လောင်းအားဖြင့် ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းရှိလာသဖြင့်^{၇၆} ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ၁၈ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီလူနီးဖြစ်သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုကို ချမှတ်ခြင်းနှင့်ပြည့်မီအောင် ကြိုးပမ်းခြင်း အားဖြင့် SNLD တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် များ သိသိသာသာ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ဤချဉ်းကပ်မှုသည် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ (သို့မဟုတ်) သင်တန်းများတွင်ပါဝင်ခြင်းထက် အမျိုးသမီးများ၏ပါတီကို မြှင့်တင်ရန်ကြိုးစားရာတွင် ပိုမိုထိရောက်ပါသည်။ သို့သော် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် CNLD ၏ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းမှာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်^{၇၇} လျော့နည်း သဖြင့် ယင်းသည် သတ်မှတ်ချက်ရှိရုံဖြင့် လုံလောက်မှုမရှိကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။ ပါတီများသည် အမှန်တကယ်ဖြစ် အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများ၏ပါတီကိုမြှင့်တင်ရန် ပြင်းပြင်းထန်ထန် တွန်းအားပေးမှုမရှိသည့်ပါတီများသည် ၎င်းတို့၏အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် လောင်းများကို အနိုင်ရနိုင်ခြေနည်းသည့် (သို့မဟုတ်) အနိုင်ရနိုင်ခြေမရှိသည့် မဲဆန္ဒနယ်များကို အလွယ်တကူ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေး ခြင်းကြောင့်၊ ပါတီအားလုံးတွင် အနိမ့်ဆုံးပါတီဝင်ရမည့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်းသတ်မှတ်ထားသည့် ခွဲတမ်းဥပဒေ (ဝေပုံကျစနစ်) သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကျင့်သုံးသည့် မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသာ ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အရ ထိရောက်မှုမရှိပါ။ အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် မဲဆန္ဒနယ်အသစ် များကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းစသည့် ဥပဒေအရ သတ်မှတ်သည့်ခွဲတမ်းများကို စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုကင်းမဲ့နေချိန်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ရန် စိတ်ဝင်စားသည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ခိုင်မာသည့် ရည်မှန်းချက်များကို ချမှတ်သင့်ပါသည်။ SNLD သည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းပါတီဝင်ရမည့် ရည်မှန်းချက်ကိုချမှတ်ခြင်း ဖြင့် ပါတီတစ်ခု၏ အောင်မြင်သည့်စံနှုန်းကိုပြသပြီး အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းအရေအတွက်ကို အောင်မြင်စွာတိုးမြှင့် နိုင်ခဲ့သည့်အတွက် ရည်မှန်းချက် ပေါက်မြောက်အောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရများသည် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးရာထူးများကို ခန့်အပ်သင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စု အဆင့်ကော်မတီများတွင် ဥပဒေအရသတ်မှတ်သည့် ခွဲတမ်းများကို အကျိုးရှိစွာအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဤချဉ်းကပ်မှုကို အမျိုးသား လူထုဗဟိုပြုစီမံကိန်း (NCDDP) အစီအစဉ်တွင် ထင်ထင်ရှားရှားပြသခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

၆။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းနှင့် ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်ခြင်း၏ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်ငါးခုကျော် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင်ရှိခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖိနှိပ်ခဲ့သော အတွေ့အကြုံများရှိခဲ့ပြီး ဤတွင် နိုင်ငံရေးကို အန္တရာယ်ရှိသော လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုအဖြစ် အချိန်ကြာကြာမှတ်ယူခဲ့ကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ပါတီတာဝန်ရှိသူအချို့နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုကြောင့် အကျဉ်းထောင်ထဲတွင် အချိန်ကြာမြင့်စွာနေခဲ့ရသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအတွက် လက်ခံနိုင်သော အပြုအမူနှင့် စွန့်စားမှုအပေါ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များက စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလအတွင်း အမျိုးသမီးများ၊ (အထူးသဖြင့် မိခင်များ) အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ခြင်းကို ဟန့်တားခဲ့သည်။^{၁၀}

လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အများစုသည် ၎င်းတို့နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုအတွက် ရရှိလာသော အကျိုးကျေးဇူးများထက် ပုဂ္ဂလိကကုန်ကျစရိတ်များက ပိုများသည်ဟုစဉ်းစားပုံရပါသည်။ ပါတီဝင်များမှ ရွေးကောက်ခံခဲ့ကြသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကမူ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကြောင့် ကုန်ကျရသည့်စရိတ်သည် ရရှိသည့်အကျိုးကျေးဇူးထက် ပိုများကြောင်း ခံစားကြရသည်။ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကြောင့် ရလဒ်အဖြစ် ဘဝတွင်ကောင်းကျိုးခံစားရကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအားလုံးသည် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အောင်မြင်ခဲ့သူများဖြစ်သည်။ အောင်မြင်မှုမရရှိခဲ့သော ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၉ ဦးအနက် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကြောင့် ၎င်းတို့၏ဘဝတွင် တိုးတက်မှု တစ်စုံတစ်ရာရှိခဲ့သည်ဟု ဤလေ့လာမှုတွင် ဖြေကြားသည်ကို မတွေ့ရပါ။ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် အကျိုးကျေးဇူး ရှိသည်ဟု ဖြေဆိုသူများညွှန်းဆိုသည့် အကျိုးကျေးဇူးဆိုသည်မှာ မိမိကိုယ်ကိုလေးစားမှု မြှင့်မားလာခြင်းနှင့် (သို့မဟုတ်) သူတစ်ပါးထံမှ လေးစားမှုမြင့်မားလာခြင်းတို့ကြားရှိ လေးနက်သောအဆက်အစပ်ကို ပြောလိုခြင်းဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှုကြောင့် မိသားစုအတွက်ပေးရသည့် အချိန်များကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစွန့်လွှတ်ရမှုကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပို၍အပြစ်ရှိသည်ဟု ခံစားရပုံပေါ်သည်။ အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးသမားများသည် အမျိုးသားများထက် ပို၍မိသားစုနှင့်ခင်ပွန်းအပေါ် မှီခိုကြရသည်။ အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ မိသားစုထောက်ပံ့မှုမပါဘဲ နိုင်ငံရေးတွင် အသက်မွေးရပ်တည်နိုင်ကြပြီး အလားတူ အခြေအနေသည် နိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် နှစ်အတော်ကြာလျှောက်လှမ်းရန် ဇနီးမယားများက ခွင့်မပြုဟုဆိုသည့် အမျိုးသားအချို့အတွက်လည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွှတ်တော်များတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို သော်လည်းကောင်း၊ တခြားသော လွှတ်တော်ဝန်ထမ်းများကိုသော်လည်းကောင်း ကလေးသူငယ်စောင့်ရှောက်ရေးအတွက် လိုအပ်သည့်အထောက်အပံ့များ မပေးထားသည့်အတွက် ကလေးရှိသည့်အမျိုးသမီးများအတွက် ထိုအချက်သည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်လာရန် အတားအဆီးဖြစ်နေပါသည်။

မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ၏ (၄၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ၎င်းတို့၏ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် အိမ်တွင်းဘဝတွင် အခက်အခဲအချို့ (သို့မဟုတ်) စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင် ရကြောင်းဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အခက်အခဲများ၏စိန်ခေါ်မှုများကို အမျိုးသားများထက် ပို၍ရင်ဆိုင်ရနိုင်ခြေရှိသည်ဟု ဖော်ပြပါသည်။ ထို့အပြင် အခက်အခဲများ (သို့မဟုတ်) စိန်ခေါ်မှုများရှိသည်ဟု ဖြေဆိုခဲ့သည့် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် မတူညီသည့် အခက်အခဲများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများရှိပါသည်။ အမျိုးသား (၈၅) ရာခိုင်နှုန်းခန့်နှင့် အမျိုးသမီး (၄၅) ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် မိမိတို့၏ စီးပွားရေး သို့မဟုတ် ဝင်ငွေအပေါ်တွင် သက်ရောက်သော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများရှိသည်ဟု ဖော်ပြကြသော်လည်း အမျိုးသား (၅၀) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသမီး (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းအောက်သည် မိသားစုဘဝ၊ လူမှုဘဝတို့တွင် အချိန်နည်းပါးသွားခြင်း (သို့မဟုတ်) ပုံမှန်ထက် အလုပ်ချိန်ပိုများခြင်းစသည်တို့ကို ဖော်ပြကြပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကိုဖြေကြားခဲ့သည့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်အများစုက ရပ်ရေးရွာရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် မိသားစုဘဝ (သို့မဟုတ်) လူမှုရေးဘဝတွင် အချိန်နည်းပါးခြင်း၊ ပုံမှန်အလုပ်ချိန်ထက် ပို၍အလုပ်လုပ်ရခြင်း (နှင့်/သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်ခြင်းစသည့် ရလဒ်များကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး ထိုရလဒ်များကြောင့် စိုးရိမ်သောကနှင့် နောင်တကို ခံစားကြရသည်။ သို့သော် ဖြေဆိုသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်အချို့က ထိုပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ မိသားစုဝင်များ၏ ဆန့်ကျင်ခြင်းနှင့်ရင်ဆိုင်ရခြင်း (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့နှင့် အပြင်းအခန်ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါသည်။ ထိုဆန့်ကျင်မှုသဘောသဘာဝကို အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများ မိသားစုအတွင်းတာဝန်ယူရမည့် ကျား၊ မ ကဏ္ဍများက ပုံဖော်ပါသည်။ မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ အမျိုးသား (၄) ဦးက ၎င်းတို့၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဝင်ငွေရရှိသည့်အလုပ်များကို အဆုံးရှုံးခံလျက် ရပ်ရွာ

ခေါင်းဆောင်မှုများတွင် အချိန်များစွာ ကုန်ဆုံးနေခြင်းကြောင့် ဇနီး၊ မယားများက ၎င်းတို့အား ပြစ်တင်ဝေဖန်ခြင်း (သို့) ၎င်းတို့နှင့် ငြင်းခုံခြင်းများအကြောင်းကို အထူးတလည်ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ သို့သော် မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ အမျိုးသမီးတစ်ဦးကမူ သူမ ဆယ်အိမ်မှူးဖြစ်လာသည့်အခါ အိမ်မှုကိစ္စများအတွက် အချိန်မပေးနိုင်ဖြစ်လာတော့မည်ဟု မိသားစုဝင်များက ထင်မြင်ကြပြီး သူမကို ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ကြသည်။ အခြားအမျိုးသမီး ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်က သူမသည် ကလေးများကို လျစ်လျူ ရှုထားသဖြင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းအလုပ်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဝေဖန်ပြစ်တင်ခံရကြောင်း ဖြေကြားထားသည်။ မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူများတွင် စီးပွားရေး (သို့မဟုတ်) ဝင်ငွေရသည့်လုပ်ငန်းများအား လျစ်လျူရှုသည်ဟု မိသားစုဝင်များ၏ ဝေဖန် ပြစ်တင်မှုခံရသည့် အမျိုးသမီးမရှိသကဲ့သို့ အိမ်မှုကိစ္စများနှင့် ကလေးပြုစောင့်ရှောက်ခြင်းတွင် လစ်ဟင်းနေသည်ဟု မိသားစုဝင် များ၏ ပြစ်တင်ဝေဖန်မှုခံရသည့် အမျိုးသားလည်းမရှိပေ။ ဤအကြောင်းအရာတွင် ကျား၊မ ရေးရာ စိစစ်တွေ့ရှိချက်သည် နိုင်ငံရေး နှင့် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲလျက် ဖော်ပြထားသည့်အရာသည် ဖော်ပြထားသည့်အရာကဲ့သို့ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။

နိုင်ငံရေးအရ တက်ကြွစွာပါဝင်ရန် ၎င်းတို့၏ရွေးချယ်မှုသည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟုဖော်ပြပြီး လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်ကြီးမားနိုင်သည်ဟု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အများစုက ဖော်ပြကြသည်။ (အပိုဒ် ၄ (c) တွင် ကြည့်ရန်)။ အချို့သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် မိမိတို့၏ပုဂ္ဂလိကစီးပွားရေး သို့မဟုတ် ဝင်ငွေရသည့်အလုပ်များတွင် အချိန်မပေးနိုင်သည့် အကျိုးသက်ရောက် မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး မဲဆန္ဒရှင်များကိုစောင့်ရှောက်ရန်လည်း မျှော်လင့်သည်ဟုဖြေကြားခဲ့သည်။ တချို့သော အမျိုးသမီးအမတ် လောင်းများသည် ခင်ပွန်းနှင့်ဆွေမျိုးများ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုအပေါ်တွင် လုံးဝမှီခိုကြရပြီး တစ်ခါတရံ ထိုကိစ္စသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများအတွက် လိုအပ်ချက်တစ်ခုဖြစ်နေသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် အခန်း ၄ (c) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း တချို့သောလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက မိမိတို့၏လစာသည် လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် အလွန် နည်းပါးသည်ဟု ယူဆကြသည်။

မေးမြန်းမှုကိုဖြေဆိုသူ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သည် ၎င်းတို့၏ရာထူးနေရာများအတွက် မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင် ဘဏ္ဍာရေးအရေးအမြစ်များကို အသုံးပြုကြရသည်ဟု ဖြေဆိုကြသော်လည်း၊ ၎င်းတို့ထဲမှ ထက်ဝက်နီးပါးသည် ခေါင်းဆောင်ဖြစ် လာရန်အတွက် ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြုခဲ့ရသည်ဟုပြောကြသည်။ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး များ၏ (၆၀) ရာခိုင်နှုန်းကျော်နှင့် ၎င်းတို့ထဲမှ ရာအိမ်မှူး (၅၀) ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် ၎င်းတို့၏ဒေသဆိုင်ရာ ရာထူးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကိုသုံးနေကြရသော အုပ်ချုပ်ရေးမှူးမျိုးများဖြစ်ပုံရပါသည်။ ၎င်းတို့ရာထူးများအတွက် သုံးစွဲခဲ့ ရသော ကုန်ကျစရိတ်များအကြောင်းပြောပြခဲ့သော ဖြေဆိုသူများ၏ကုန်ကျစရိတ်တွင် အသုံးအများဆုံးမှာ အစည်းအဝေးများ အတွက် ခရီးစရိတ်ကုန်ကျခြင်းနှင့် တခြားသောကိစ္စများအတွက်လည်း ပါဝင်သည်။

လေ့လာမှုအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ထက်ဝက်ကျော်သည် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း ခြိမ်းခြောက်နှောင့်ယှက်မှုအချို့နှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်ဟုဖြေဆိုခဲ့ကြသည်။ ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများကို နှောင့်ယှက်ခြင်း သို့မဟုတ် စော်ကားခြင်းသည် ကျား၊မ ကွဲပြားမှုများကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်ကို ကျွန်ုပ်တို့မတွေ့ရှိခဲ့ ရပါ။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် မတူညီသည့် နှောင့်ယှက်မှုပုံစံများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရပေမီပင် အမျိုးသားများထက် အမျိုးသမီးများက ပို၍ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးနှင့်ဆိုင်သော စွပ်စွဲပုတ်ခတ်မှုများကို ခံစားခဲ့ရပုံပေါ်ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ (၂၂) ရာခိုင်နှုန်း ခန့်သည် အင်တာနက်အသုံးပြုကြပြီး^{၁၁} မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း ကျွန်ုပ်တို့၏ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် အွန်လိုင်းတွင်စော်ကားခံရခြင်းများကို ပိုမိုတွေ့ကြုံလာရကြောင်း ဖြေကြားခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၅ နောက်ပိုင်းမှစ၍ အင်တာနက်အသုံးပြုမှု မြင့်တက်လာပြီး အွန်လိုင်းတွင် နှောင့်ယှက်စော်ကားခြင်းသည် လာမည့် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပို၍မြင့်မားလာဖွယ်ရာရှိပါသည်။ မြန်မာအစိုးရ၏ COVID - 19 ရောဂါ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းမှုအဖြစ် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် မဲပေးသူများ၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးလှုပ်ရှားမှုများအား ထိန်းချုပ် ကန့်သတ်လိုက်သဖြင့် နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်သော လှုပ်ရှားမှုအားလုံး အွန်လိုင်းပေါ်သို့ပြောင်းရွှေ့ဖွယ်ရှိနေပြီး အွန်လိုင်း အလွှဲသုံးစားမှုသည်လည်း ပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအနည်းငယ်သည် နှုတ်ဖြင့် နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အွန်လိုင်းမှနှောင့်ယှက်ခြင်းများကဲ့သို့ ကြုံတွေ့ရမှုမများသော်လည်း ၎င်းတို့အား (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးတွင် အကူအညီပေးသူများအား အသက်အန္တရာယ်ခြိမ်းခြောက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာတိုက်ခိုက်ခြင်း များ ကြုံတွေ့ ခဲ့ရသည်။

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ၏ လေးပုံတစ်ပုံခန့်ကသာ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ပြိုင်မှု ပြင်းထန်ခြင်းများကို မိမိတို့၏ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်ဟု မေးမြန်းရာတွင် ဖြေဆိုခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် အကြမ်းဖက်ခြိမ်းခြောက်မှုများ (သို့မဟုတ်) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်ဟု မည်သည့်ဒေသန္တရ ခေါင်းဆောင်ကမျှ ဖြေကြားခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များသည် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးဖြစ်စဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေ့ကျနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

ဖြစ်သော ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်ယှက်ခံရခြင်းကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် အနည်းငယ်သာ တွေ့ကြုံခဲ့ရပုံရပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပွားခဲ့လျှင်လည်း အဆိုရွေးဆုံးခြိမ်းခြောက်မှုများ (သို့မဟုတ်) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအန္တရာယ်ပြုမှုများ ဖြစ်ပွားရန် အလားအလာနည်းပါးပုံပေါ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များသည် အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များထက် ပို၍နှောင့်ယှက်ခြင်းများကို မလျော်မကန်ခံစားခဲ့ရပုံရပြီး အချို့သောပြဿနာများတွင် ခြိမ်းခြောက်မှုသည် ကျား၊ မ ကွဲပြားမှုအပေါ် လုံးဝမူတည်နေသည်ကို သတိပြုမှတ်သားရပါသည်။ ဥပမာ- မွန်ပြည်နယ်မှ အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး တစ်ယောက်က “တချို့လူတွေက ကျွန်ုပ်ကို နှောင့်ယှက်စော်ကားကြတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူတို့က အမျိုးသား အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကိုပဲ လိုချင်ကြလို့ပါ။ အဲဒါကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲမှာ ပြဿနာတွေ ကြီးကြီးမားမားရှိခဲ့တယ်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

၇။ နိဂုံး

၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကို ပြန်လည်စတင်ခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနေရာ များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများစတင်ကတည်းက အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအရေအတွက်မှာ တိုးတက် လာခဲ့သည်။ သို့သော် ၂၀၁၆-၂၀၂၁ ခုနှစ်အတွင်း လွှတ်တော်တွင်းရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းသာ အမျိုးသမီးများဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအရေအတွက်မှာ (၁) ရာခိုင်နှုန်းအောက် လျော့နည်း နေပါသေးသည်။ တိကျသောအချက်အလက်မရှိသော်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် ဗဟို၊ မြို့နယ်နှင့် အခြားသောအဆင့်များရှိ အဓိကကျသော ခေါင်းဆောင်ရာထူးနေရာများ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (သို့မဟုတ်) ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ များ၏ ခေါင်းဆောင်ရာထူးများ (သို့မဟုတ်) ရပ်ကွက်ကျေးရွာအကြီးအကဲများ (သို့မဟုတ်) ရာအိမ်မှူးများစသည့် ရာထူးနေရာ များတွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်ကိုသာ တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ပါတီကော်မတီ၏ သာမန်အဖွဲ့ဝင် များသာ ပို၍ဖြစ်လေ့ရှိသော်လည်း ထိုရာထူးများအတွက် အများစုက အမျိုးသားများသာ ဖြစ်နေတတ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများထက်စာလျှင် ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့များနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများတွင် ခေါင်းဆောင်များ အဖြစ် ပို၍တွေ့ရလေ့ရှိသည်။

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ တစ်မူထူးခြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးသမိုင်းကြောင်းက သူမကို ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ နှောင်းပိုင်းကာလ တွင် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီအရေးလှုပ်ရှားမှု၏ ပြယုဂ်၊ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် NLD ၏ ကာလရှည်ခေါင်းဆောင်၊ လက်ရှိတွင် ရွေးကောက်ခံမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့် ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်လာရန် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ မြန်မာပြည်သူအများစုအကြား ပြိုင်ဘက်ကင်းသော ထင်ရှားကျော်ကြားမှုနှင့် ကြည်ညိုမြတ်နိုးမှုတို့ကို အစဉ်တစိုက် သူမရရှိခဲ့စား ခဲ့သည်။ သို့သော် သူမ၏ကျော်ကြားမှုနှင့် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်ဟူသည့်ရာထူးသည် မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှ ပါဝင်ခွင့်ရရှိနေပြီဟု ဆိုလိုခြင်းတော့မဟုတ်ပေ။ အကယ်၍ သူမ၏ဖခင်သည် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး သူရဲကောင်းတစ်ယောက် မဟုတ်ခဲ့ပါလျှင် သူမသည်လည်း လက်ရှိနေရာသို့ လျှောက်လှမ်းမည်မှာ မသေချာပါ။ အခန်း- ၄ (ခ) တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ထင်ရှားသော နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၏သမီးများ (သို့မဟုတ်) ဇနီးမယားဖြစ်သော မုဆိုးမများသည် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာတတ်ကြသည်မှာတခြားနေရာများနှင့်ယှဉ်လျှင်အာရှတွင်ပို၍ဖြစ်လေ့ရှိသောဖြစ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်သော် လည်း ဤသည်ကိုပင် နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့ အစည်းတွင် ကျား၊ မ မညီမျှမှုသည် ပြဿနာတစ်ရပ်မဟုတ်ဟုဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပေ။

၂၀၁၆-၂၀၂၁ လွှတ်တော်များ၏သက်တမ်းအတွင်း အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် လွှတ်တော် (၁၄) ခုမှ (၁၂) ခုရှိ နေရာအများစုကို NLD က ရရှိခဲ့သည်။ အခြားပြည်နယ်နှစ်ခုဖြစ်သည့် ရခိုင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ပင် ဝန်ကြီးချုပ်ကို NLD က ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်နှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ၂၀၂၀ တွင် NLD ၏ မဲရရှိမှုကျဆင်းနိုင်ဖွယ်ရှိသော် လည်း ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် အများစုအနိုင်ရရန် မျှော်လင့်နေ ကြသည်။^{၁၂} ထိုနည်းဖြင့် ၎င်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးထားသော အင်အားစုတစ်ရပ် ဖြစ်နေပါသည်။ ပျမ်းမျှအားဖြင့် NLD ၏ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ပါဝင်မှုရာခိုင်နှုန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိပါတီအားလုံးနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အနည်းငယ်မြင့်မားပါသည်။ သို့သော် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မှတစ်ပါး ပါတီထိပ်ပိုင်းဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်သော ရာထူးများနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အလုပ်အမှုဆောင်ရာထူးများတွင် အသက်အရွယ်ရပြီဖြစ်သော ဗမာလူမျိုး အမျိုးသားအများစုဖြင့်သာ ပြည့်နှက်နေသည်။ NLD ၏ ပါတီအလိုက် အထက်မှအောက်သို့ ကြီးစဉ်ငယ်လိုက်သွားသောစလေ့ကို အလွန်အမင်းကျင့်သုံးခဲ့ သောကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းများကို များသောအားဖြင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် သူမနှင့်နီးစပ်သူ သက်ကြီးဗမာလူမျိုး အမျိုးသားကြီးများကသာ ချုပ်ကိုင်ထားကြသည်။ မြန်မာ့အမျိုးသားနိုင်ငံရေးတွင် အဓိကကျသော အခြားအင်အားစုတစ်ရပ်မှာ တပ်မတော်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသားများသာ အလုံးစုံဦးဆောင်ပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ အများစုမှာလည်း ဗမာလူမျိုးများ ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားအများစုက အမျိုးသမီး နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုထက် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုကို ပို၍ဦးစားပေး ကြပြီး စီးပွားရေးခေါင်းဆောင်များအတွက်လည်း အမျိုးသားများကိုသာ အလားတူဦးစားပေးကြသည်ကို ကျွန်ုပ်တို့တွေ့မြင်ရပါ သည်။ ထိုအမျိုးသားခေါင်းဆောင်မှုကို ဦးစားပေးခြင်းသည် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးအရေအတွက် နည်းပါးခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းအရင်းမဟုတ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့်မတူဘဲ စီးပွားရေးခေါင်းဆောင်နေရာများစွာ တွင် အမျိုးသမီးများကို တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုနည်းပါးခြင်းတွင် ပိုမိုဖြစ်နိုင်ခြေရှိသောအချက် များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။

- အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးနှင့်ရင်းနှီးထိစပ်မှုနည်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးသမားဖြစ်လာရန်အတွက် အမျိုးသားများနှင့်ယှဉ်လျှင် ကိုယ့်ကိုကိုယ် ယုံကြည်မှုနည်းခြင်း။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

- အမျိုးသမီးများခရီးသွားခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ညအိပ်ညဉ့်နေခရီးသွားခြင်းကို တားမြစ်ကန့်သတ်ထားသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ။
- အမျိုးသမီးများသည် လစာရသောအလုပ်နှင့် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ အိမ်မှုကိစ္စနှင့် ကလေးထိန်းရန် တာဝန်ဝတ္တရားများကိုလုပ်ဆောင်ရန် လိုလားမှုများကြောင့် အမျိုးသမီးများတွင် အချိန်အကန့်အသတ်ရှိခြင်း။
- အမျိုးသမီးများထက် အမျိုးသားများကို ဦးစားပေးသော မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များနှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များရှိ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာအချက်များ။
- နိုင်ငံရေးပါတီအများစုသည် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ခိုင်မာသောလမ်းစဉ်များ ချမှတ်မှုမရှိခြင်း။
- ၁၉၆၀-၂၀၁၀ ခုနှစ်များအတွင်း စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ အမွေဆိုးများစွာဖြစ်သော- ဥပမာ- အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သောနေရာများတွင် အထွေထွေစစ်ပုံသွင်းခြင်း၊ လူမှုဝန်ထမ်းနှင့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်မှုတွင်ရှိသော ထိပ်တန်းရာထူးများကို တပ်မတော်သားများနှင့် အစားထိုးခြင်း၊ အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုသည် အန္တရာယ်များသည်ဟု ရှုမြင်သောကြောင့် အမျိုးသမီးများအတွက် မသင့်လျော်ခြင်းနှင့် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏တာဝန်များသည် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် အလွန်တရာအလေးထားနေခြင်းများ။

၈။ အရေးကြီးအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ

ဤအခန်းရှိ စာတမ်းအမှတ်စဉ် ၁ နှင့် ၂ သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အစိုးရ၊ ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလှူရှင်များအား နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခြင်းကဏ္ဍ၌ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု ပိုမိုတိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သော အချက်များကို အကြံပြုထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာတမ်းများမှ အဓိကအရေးကြီးသော အကြံပြုချက်များနှင့် အကြံပြုချက်အသစ်အနည်းငယ်ကို အောက်တွင်အကျဉ်းချုံးဖော်ပြထားပါသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ

- ပါတီတွင်းအရေးကြီးသည့် ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင် ရာထူး၊ နေရာများအား ဖြည့်တင်းရန်နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ်အရွေးခံရန် မည်သို့လူရွေးချယ်သည်ကို ရှင်းလင်းသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများချမှတ်ရန်။ ယင်းစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပါတီဝင်အားလုံးသို့ မခြွင်းမချန် အသိပေးရန်။
- လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း (၃၀) ရာခိုင်နှုန်း သတ်မှတ်ထည့်သွင်းရန်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်သည် ၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်အတွင်း ရည်မှန်းချက်ချမှတ်ပြီး အောင်မြင်အောင် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရာခိုင်နှုန်းသည် သိသိသာသာ တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ အခြားပါတီများသည်လည်း ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ထိုနည်းလမ်းကို အတုယူနိုင်သည်။ ပါတီများသည် မိမိတို့၏ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ (CECs)၊ ဗဟိုကော်မတီများ (CCs) နှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ (TECs) တွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုအတွက် ရည်မှန်းချက်များကို စတင်သင့်ပါသည်။
- အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းနိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးများကို ဘဏ္ဍာရေးပံ့ပိုးမှုပေးရန်။
- မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း အထူးသဖြင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားနေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေသောဒေသများတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ပါတီလက်ထောက်တစ်ဦး ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏လုံခြုံရေးကိုတိုးမြှင့်ပေးရန်။
- အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် လူမှုကွန်ရက်များဖြင့် မဲဆွယ်နိုင်ရန် အကောင်းဆုံးအလေ့အကျင့်များကို ချမှတ်ပေးရန်။ သင်တန်းများပေးရန်နှင့် ၎င်းတို့ကို အွန်လိုင်းမှလေ့လာနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ရန်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုနှင့် ဘာသာရေးလူနည်းစု ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ထိုသင်တန်းများသို့ တက်ရောက်ခွင့်ရရှိအောင် သေချာစွာဆောင်ရွက်ရန်။

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ

- ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်ဆုံးရှုံးခဲ့သူများအတွက် မဲပေးခွင့်ကို ပြန်လည်ပေးအပ်ရန်။ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေထိုင်နေကြသောဒုက္ခသည်များ မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်လာရေး လွယ်ကူချောမွေ့အောင် ဆောင်ရွက်ရန်။
- အသက် ၁၈ နှစ်နှင့်အထက် ပြည်သူ့အားလုံးမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့်အညီ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအတွက် တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းကို စတင်ရန်။ ဆယ်အိမ်မှူးနှင့် ရာအိမ်မှူးများ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းအတွက် ပြည်သူ့အားလုံး မဲပေးပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်။
- အမျိုးသားလူထုအခြေပြုစီမံကိန်းမှ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုအတွက် အနိမ့်ဆုံးအဆင့်ခွဲတမ်းများကို မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စုနှင့် ကျေးရွာအဆင့်များရှိ အခြားသောကော်မတီများအထိ တိုးချဲ့ရန်။
- အမျိုးသမီးရဲအရာရှိအရေအတွက်ကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်ကြိုးပမ်းခြင်းအပါအဝင်၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အဓိကတာဝန်ရှိသော ရာထူးနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကို အကြီးအကျယ်ဖယ်ကြဉ်ထားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များကို ပြောင်းလဲရန်အတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန်။
- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် လွှတ်တော်ဝန်ထမ်းများအတွက် အဆင်ပြေချောမွေ့ပြီး အရည်အသွေးမြင့်သော ကလေးသူငယ်စောင့်ရှောက်ရေး အစီအမံများ ထောက်ပံ့ပေးရန်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

- မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးရှိ ရပ်ကွက်များနှင့်ကျေးရွာများတွင် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သော မူကြိုကျောင်းများနှင့် မူလတန်းကျောင်းများကို တိုးချဲ့ရန်။
- ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့် မြို့နယ်အဆင့်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို စတင်မိတ်ဆက်ပေးရန်နှင့် ယင်းအုပ်ချုပ်ရေးမှူးအဆင့်အတန်းနှင့်လျော်ကန်သည့် သိသာထင်ရှားသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကို သတ်မှတ်ပေးရန်။

ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ

- ဒေသခံပြည်သူများအား မည်သည့်အချိန်တွင် အစည်းအဝေးကျင်းပမည်၊ မည်သည့်အကြောင်းအရာများ ဆွေးနွေးမည်ကို ရှင်းလင်းစွာအသိပေးရန်။
- အစည်းအဝေးတက်ရောက်သူများသည် ပေးလိုက်သည့်သတင်းအချက်အလက်များအပေါ် တုံ့ပြန်ပြောဆိုဆွေးနွေးခွင့်ရရှိစေရေး သေချာစေရန်။ အမျိုးသမီးများအား၊ အထူးသဖြင့် ငယ်ရွယ်သည့် အမျိုးသမီးများအား ပြောဆိုဆွေးနွေးလာစေရန်အားပေးခြင်းကို အထူးဂရုပြုအာရုံစိုက်ရန်။
- လူထုစည်းဝေးပွဲများမှ အကြံဉာဏ်များနှင့် တုံ့ပြန်ချက်များကို ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် စနစ်တကျ ထည့်သွင်းရန်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အတွက် လက်တွေ့ကျသောနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ လူထုအစည်းအဝေးများမှ အကြံဉာဏ်များနှင့် တုံ့ပြန်အဆိုပြုချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်အတွက် ခေါင်းဆောင်များ၏အစည်းအဝေးများတွင် မပါမဖြစ် အစည်းအဝေးအစီအစဉ် (အာဂျင်တာ) တစ်ရပ်ကို ထည့်သွင်းရန်ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလှူရှင်များ၊ မြန်မာ့အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများ

အောက်ပါတို့အတွက် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရန် -

- ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းမည့် အမျိုးသမီးများအား ငွေကြေးအနည်းငယ် ထောက်ပံ့မည့် ပါတီငယ်များ။
- ပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် အွန်လိုင်းပေါ်မှ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် လူမှုကွန်ရက်များကို မည်သို့အကျိုးရှိအသုံးပြုရမည်ကို သင်ကြားပေးသောသင်တန်းများ။
- ပါတီများနှင့်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၊ ဘာသာရေးလူနည်းစုများနှင့် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်များအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလတွင် သတင်းအမှားများ၊ အွန်လိုင်းပေါ်ရှိ အမုန်းတရားများနှင့် နှောင့်ယှက်မှုများကို မည်သို့မည်ပုံ တုံ့ပြန်ရမည်ကို သင်ကြားပေးသောသင်တန်းများ။
- ပါတီများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ အနိုင်ရရေးအတွက် လက်တွေ့ကျသောအခွင့်အလမ်းများ ရှိခြင်း/ မရှိခြင်းနှင့် ပါတီ၏ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ် ရှိခြင်း/မရှိခြင်း နှစ်ခုစလုံးတို့အပေါ်၌မူတည်၍ ထောက်ပံ့ရမည့်ပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဦးစားပေးရွေးချယ်မှုပြုသင့်သည်။ (ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ် ကြီးကြီးမားမားမရှိသော ပါတီများကို ဦးစားပေးခြင်း)
- အဖွဲ့ဝင်များရွေးချယ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျခြင်းနှင့် စနစ်တကျရှိခြင်း အတိုင်းအတာသည် ပါတီများကြားတွင်သာမက ပါတီတစ်ခုတည်းအတွင်းတွင်ပါ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ဥပမာ- (NLD) သည် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် ဗဟိုကော်မတီရွေးချယ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျပြီး စနစ်တကျသောလုပ်ငန်းစဉ်ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ရွေးချယ်ခြင်းအတွက်မူ ထိုသို့မဟုတ်ပါ။ အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ရန် ပါတီများနှင့်လက်တွဲလုပ်ဆောင်မည်ဆိုပါက ပါတီတစ်ခုချင်းစီ၏လုပ်ငန်းစဉ်များကို အထူးဂရုပြုရန်လိုအပ်ကြောင်းကို ထိုအချက်က မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။
- ပါတီများတွင် ပါတီဗဟိုမှထုတ်ပြန်သည့် ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာသော စနစ်တကျသည့် မြို့နယ်အဆင့်လုပ်ငန်းစဉ်ရှိလျှင်၊ ယင်းညွှန်ကြားချက်များကို မြို့နယ်အများစုက တသမတ်တည်းလိုက်နာလျှင်၊ မြို့နယ်အဆင့်စည်းမျဉ်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များ (သို့မဟုတ်) ရည်မှန်းချက်များကိုထုတ်ပြန်ရာတွင် ပါတီဗဟိုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အလားအလာမြင့်မားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျား၊ မရေ့ရှားနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု

- ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ ရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များအား သီးခြား ပါတီခေါင်းဆောင်အနည်းငယ်က လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားလျှင် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် မြို့နယ်အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီများ အပါအဝင် ပါတီဖွဲ့စည်းပုံများအတွင်း ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ရန် အရေးကြီးကြောင်းကို ယင်းပါတီခေါင်းဆောင်များအား စည်းရုံးသိမ်းသွင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

ရည်ညွှန်းကိုးကား စာတမ်းများ

^၁ Netina Tan and others, *Party Building and Candidate Selection: Intraparty Politics and Promoting Gender Equality in Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, April 2020).

^၂ Minoletti, Paul, Pausa La Ring, and Elin Bjarnegård, *Gender and Local Politics in Myanmar: Women's and Men's Participation in Ward, Village Tract and Village Decision-Making* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, September 2020).

^၃ Khin Myo Wai, Guillem Rimbau, and Minoletti, Paul, *Gender Differences in Political Attitudes and Behavior: Evidence from Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research Foundation, Forthcoming, December 2020).

^၄ Inter-Parliamentary Union, *Women in Parliament: 20 Years in Review* (Geneva: Inter-Parliamentary Union, 2015), p.2; <https://data.ipu.org/women-averages> [Accessed 9th September 2020].

^၅ Amartya Sen, *Development as Freedom* (Oxford University Press, 1999), especially p.152; World Bank, *World Development Report 2012: Gender Equality and Development* (Washington: World Bank, 2011), pp.151-52.

^၆ For example, see, Amanda Clayton and Pär Zetterberg. 'Quota Shocks: Electoral Gender Quotas and Government Spending Priorities Worldwide.' *Journal of Politics*, 80.3 (2018), Steffen Andersen and others, 'Do Women Supply More Public Goods Than Men? Preliminary Experimental Evidence from Matrilineal and Patriarchal Societies', *American Economic Review*, 98.2 (2008), p.379; Raghavendra Chattopadhyay and Esther Duflo, 'Women as Policy Makers: Evidence from a Randomized Policy Experiment in India', *Econometrica*, 72.5 (2004), p.1429; L. Edlund and R. Pande, 'Why Have Women Become Left-Wing? The Political Gender Gap and Decline in Marriage', *Quarterly Journal of Economics*, 2002, pp.917-2061; Patricia Funk and Christina Gathmann, 'Gender Gaps in Policy Making: Evidence from Direct Democracy in Switzerland', *Economic Policy*, 2015, pp.152-55, 159; J. R. Lott and L. W. Kenny, 'Did Women's Suffrage Change the Size and Scope of Government?', *Journal of Political Economy*, 107 (1999), p.1164; G. Miller, 'Women's Suffrage, Political Responsiveness, and Child Survival in American History', *Quarterly Journal of Economics*, 123, p.1287.

^၇ Myanmar Institute of Gender Studies, *Gender and Participation in Budgeting in Myanmar*, (forthcoming December 2020).

^၈ Kathleen A. Bratton, 'Critical Mass Theory Revisited: The Behavior and Success of Token Women in State Legislatures', *Politics & Gender*, 1.1 (2005), p.111; Chattopadhyay and Duflo, 'Women as Policy Makers', p.1431; Esther Duflo, 'Why Political Reservations?', *Journal of the European Economic Association*, 3.2-3 (2005), pp.674-75; Susan Franceschet and Jennifer M. Piscopo, 'Gender Quotas and Women's Substantive Representation: Lessons from Argentina', *Politics & Gender*, 4.3 (2008), pp.407-17; Jennifer L. Lawless, 'Female Candidates and Legislators', *Annual Review of Political Science*, 18.1 (2015), pp.38-59; Helena Svaleryd, 'Women's Representation and Public Spending', *European Journal of Political Economy*, 25 (2009), p.192; Irene Tinker, 'Quotas for Women in Elected Legislatures: Do They Really Empower Women?', 2004, p.539.

^၉ Working Paper 1. See also, Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar: Women and Men Candidates in the 2015 Elections* (Yangon: Gender Equality Network, August 2017), p.22.

^{၁၀} Lori A. Beaman and others, 'Powerful Women: Does Exposure Reduce Bias?', *The Quarterly Journal of Economics*, 124.4 (2009), pp.1518-20.

^{၁၁} Bina Agarwal, 'Gender and Forest Conservation: The Impact of Women's Participation in Community Forestry Governance', *Ecological Economics*, 68 (2009), pp.2788, 2793-95; Bina Agarwal, 'Participatory Exclusions, Community Forestry, and Gender: An Analysis for South Asia and a Conceptual Framework', *World Development*, 29.10 (2001), pp.1636-37.

^{၁၂} The Government of the Republic of the Union of Myanmar: Ministry of Planning and Finance, *Myanmar Sustainable Development Plan (2018-2030)* (Nay Pyi Taw: The Government of the Republic of the Union of Myanmar: Ministry of Planning and Finance, August 2018), p.iii.

^{၁၃} Government of Myanmar - Ministry of Planning, Finance and Industry, *National Indicator Framework: A Monitoring Framework against the Myanmar Sustainable Development Plan (MSDP)* (Nay Pyi Taw: Government of Myanmar - Ministry of Planning, Finance and Industry, September 2019), p.23.

- ^{၁၄} Cited in, Matthew J. Walton, *Buddhism, Politics and Political Thought in Myanmar* (Cambridge, 2017), p.80.
- ^{၁၅} Richard Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar, 2nd Ed.* (Yangon: The Asia Foundation, October 2018), p.19.
- ^{၁၆} Richard Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar*, p.19.
- ^{၁၇} Richard Batcheler, *Where Top-Down Meets Bottom-Up: Planning and Budgeting in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, July 2019), pp.19, 21; Paul Minoletti and Nan Sandi, *Key Economic Issues for Myanmar's Peace Negotiations* (Yangon: International Growth Centre, June 2018), p.10.
- ^{၁၈} Gerard McCarthy, *Building on What Is There: Insights on Social Protection and Public Goods Provision from Central East Myanmar S-53308-MYA-1* (International Growth Centre, September 2016), p.8.
- ^{၁၉} Minoletti and Nan Sandi, *Key Economic Issues for Myanmar's Peace Negotiations*, pp.9, 17-18, 20-21.
- ^{၂၀} Kim Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, 2015), pp.46-81.
- ^{၂၁} Thomas Carr, *Supporting the Transition: Understanding Aid to Myanmar Since 2011* (Yangon: The Asia Foundation, February 2018).
- ^{၂၂} Transnational Institute, *Myanmar: Ethnic Politics and the 2020 General Election* (Amsterdam: Transnational Institute, September 2020), pp.22-24; Transnational Institute, *The 2015 General Elections in Myanmar: What Now for Ethnic Politics?* (Transnational Institute, December 2015), p.5.
- ^{၂၃} Renaud Egreteau, 'Legislators in Myanmar's First "Post-Junta" National Parliament (2010-2015): A Sociological Analysis', *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 33.2 (2014), pp.99-101; Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.11.
- ^{၂၄} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.12; Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), p.11.
- ^{၂၅} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.12.
- ^{၂၆} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.11; Corazon H. Ignacio and others, *2018 Myanmar By-Elections; Building the Foundation for Successful 2020 Elections* (Yangon: ANFREL, 2019); 'Results of 2017 By-Elections', *The Global New Light of Myanmar* (Nay Pyi Taw, 3 April 2017).
- ^{၂၇} Paul Minoletti, 'Women's Participation in Burma/Myanmar's Political Systems, 1920s-2010s', in *Global Handbook on Women's Political Rights*, ed. by Susan Franceschet, Mona Lena Krook, and Netina Tan (Palgrave, 2019), pp.658-663.
- ^{၂၈} <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm> [Accessed 25th September 2020]. Please note that the IPU database itself ranks Myanmar in position 157. However, this is based on incorrect figures for MPs elected in November 2015. N.b. the ranking we calculate in the text is based on the percentage of MPs in the Pyithu Hluttaw that were female following the 2018 by-elections.
- ^{၂၉} <http://archive.ipu.org/wmn-e/world.htm> [Accessed 25th September 2020].
- ^{၃၀} <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm> [Accessed 25th September 2020]; <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/women-mps-in-the-2019-thai-parliament-by-punchada-sirivunnabood/> [Accessed 25th September 2020].
- ^{၃၁} Enlightened Myanmar Research, *Important Data of 2015 General Election Myanmar* (Yangon: Enlightened Myanmar Research, October 2015), p.9; International Foundation for Electoral Systems, *Elections in Myanmar: 2015 General Elections - Frequently Asked Questions* (Washington, D.C: International Foundation for Electoral Systems, November 2015), p.2.
- ^{၃၂} Preliminary EMReF analysis of the candidate list published by UEC on 8th September 2020, indicates that women are 15.6% of all candidates.
- ^{၃၃} Author's calculations based on database supplied to authors by International Republican Institute (IRI), that was taken from the candidate lists published by UEC in September 2020. We would like to thank IRI for sharing this data with us.
- ^{၃၄} Phan Tee Eain, *Report on Observing Women's Participation in Myanmar's November 2015 General Election*, 2016, n.p.
- ^{၃၅} Batcheler, *State and Region Governments in Myanmar, 2nd Ed.*, p.44; Paul Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar: Past, Present, and Potential Strategies for Change* (Yangon: The Asia Foundation, April 2016), p.8.

- ^{၃၆} Paul Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar* (Yangon: ActionAid, CARE, Oxfam and WON, Unpublished 2015), pp.16-17.
- ^{၃၇} People's Alliance for Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government* (Yangon: People's Alliance for Credible Elections, July 2016), p.31; UNDP, *The State of Local Governance: Trends in Myanmar* (Yangon, 2015), p.51.
- ^{၃၈} People's Alliance for Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, p.30.
- ^{၃၉} Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar: Experiences of Women Parliamentarians 2011-2016* (Yangon: The Asia Foundation & Phan Tee Eain, April 2017), p.19.
- ^{၄၀} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar: Women and Men Candidates in the 2015 Elections*, p.16.
- ^{၄၁} Author's estimate based on 2014 census data presented in, Ministry of Immigration and Population - Department of Population, *The Union Report: Census Report, Volume 2* (Nay Pyi Taw: Ministry of Immigration and Population - Department of Population, May 2015), p.93.
- ^{၄၂} Government of Myanmar, 'Constitution of the Republic of the Union of Myanmar (2008)', 2008, paragraphs 120a, 152a, 232a; Government of Myanmar, *The Ward or Village Tract Administration Law*, 2012, paragraph 5b.
- ^{၄၃} Government of Myanmar - Department of Population, *The 2014 Myanmar Population and Housing Census: Thematic Report on Education* (Nay Pyi Taw, June 2017), p.51.
- ^{၄၄} Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.37.
- ^{၄၅} Government of Myanmar - Department of Population, *The 2014 Myanmar Population and Housing Census: Thematic Report on Gender Dimensions* (Nay Pyi Taw, August 2017), p.55.
- ^{၄၆} Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.49.
- ^{၄၇} Central Statistical Organisation, UNDP, and WB, *Myanmar Living Conditions Survey 2017: Socio-Economic Report* (Nay Pyi Taw & Yangon: Ministry of Planning, Finance and Industry, UNDP and WB, 2020), p.72.
- ^{၄၈} Central Statistical Organisation, UNDP, and WB, *Myanmar Living Conditions Survey 2017: Socio-Economic Report* (Nay Pyi Taw & Yangon: Ministry of Planning, Finance and Industry, UNDP and WB, 2020), p.77; Shwe Shwe Sein Latt and others, *Women's Political Participation in Myanmar*, p.49.
- ^{၄၉} PACE, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, pp.30; UNDP, *The State of Local Governance: Trends in Myanmar* (Yangon, 2015), p.51.
- ^{၅၀} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, pp.14-15.
- ^{၅၁} Frontier Myanmar Daily Briefing, 24th July 2020.
- ^{၅၂} Transnational Institute, Myanmar: *Ethnic Politics and the 2020 General Election*, p.28; Transnational Institute, *The 2015 General Elections in Myanmar*, p.12.
- ^{၅၃} Nwe Ni Soe and Sung Chin Par, *Most Farmers Do Not Know about the Vacant, Fallow and Virgin Land Management Law as the Grace Period to Register Closes* (Yangon: Namati & My Justice, August 2019), p.2.
- ^{၅၄} Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 2nd edn (London, 1999), p.441; Matthew J. Walton, *Buddhism, Politics and Political Thought in Myanmar* (Cambridge, 2017), pp.33-34.
- ^{၅၅} The Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.34.
- ^{၅၆} Mark R. Thompson, 'Female Leadership of Democratic Transitions in Asia', *Pacific Affairs*, 75.4 (2002), pp.539-41. N.b. since Thompson's article was published Yingluck Shinawatra (sister of exiled Thaksin Shinawatra) became prime minister of Thailand, and Park Geun-hye (daughter of the assassinated Park Chung-hee) became president of South Korea. One exception to the general trend is Tsai Ing-wen, who was elected prime minister of Taiwan in 2016 and continues to hold this position - she does not come from a political dynasty.
- ^{၅၇} N.b. this analysis was not included in Working Paper 2, but has been added here.
- ^{၅၈} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, pp.23-24, 30-31, 32-33, 37, 41-42; Gender Equality Network, *Taking the Lead: An Assessment of Women's Leadership Training Needs and Training Initiatives in Myanmar* (Yangon, September 2013), pp.9-10; Gender Equality Network, *Raising the Curtain: Cultural Norms, Social Practices and Gender Equality in Myanmar* (Yangon, 2015), pp.59-63; Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar*, pp.25-32; People's Alliance for Credible Elections, *Citizens' Political Preferences for 2020* (Yangon: People's Alliance for Credible Elections, July 2019), p.20; People's Alliance for

Credible Elections, *Public Opinion on Elections and the Expectations of the New Government*, pp.26-27; The Asia Foundation, Myanmar 2014: *Civic Knowledge and Values in a Changing Society* (Yangon, 2014), pp.52, 78-79; Bridget Welsh and others, *Myanmar: Grappling with Transition - 2019 Asian Barometer Survey Report* (Selangor: Strategic Information and Research Development Centre, 2020), pp.26-27, 40, 42, 43-44.

^{၅၆} This finding is based on our local interview and FGD data, and a large number of existing sources – please see, Section 3 of Working Paper 2 for further detail and original citations.

^{၆၀} World Indicators data on male and female alcohol consumption, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.ALC.PCAP.FE.LI?locations=MM> [Accessed 17th July 2020]; Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), p.27.

^{၆၁} Paul Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar* (MDRI-CESD and The Asia Foundation, June 2014), pp.21-22.

^{၆၂} <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/gender> [Accessed 25th September 2020]

^{၆၃} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.40.

^{၆၄} See e.g. Matland, Richard. 'Enhancing Women's Political Participation: Legislative Recruitment and Electoral Systems', in Julie Ballington & Azza Karam (eds) *Women in Parliament: Beyond Numbers* (Stockholm: international IDEA (2005); Mc Allister, Ian and Studlar, Donley T. 'Electoral Systems and Women's Representation: A Long-Term Perspective', *Representation* 39(1), 3-14 (2002), Paxton, Pamela. 'Women in National Legislatures: A Cross-National Analysis', *Social Science Research* 26, 442-462 (1997); Rule, Wilma. 'Electoral Systems, Contextual Factors and Women's Opportunity for Election to Parliament in Twenty-Three Democracies', *The Western Political Quarterly* 40(3), 477-498 (1987).

^{၆၅} Jessica Harriden, *The Authority of Influence: Women and Power in Burmese History* (Copenhagen: NIAS Press, 2012), especially pp.175-79; Zin Mar Aung, 'From Military Patriarchy to Gender Equity: Including Women in the Democratic Transition in Burma', *Social Research*, 82.2 (2015), pp.543-45.

^{၆၆} N.b. although note that a recent academic article explores internal party dynamics within the NLD in some detail. See, Richard Roewer, 'Three Faces of Party Organisation in the National League for Democracy', *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 38.3, 286–306.

^{၆၇} Gender Equality Network, *Gender and Politics in Myanmar*, p.42.

^{၆၈} Christine Cheng and Margit Tavits, 'Informal Influences in Selecting Female Political Candidates', *Political Research Quarterly*, 64.2 (2011), 460–71.

^{၆၉} Elin Bjarnegård, *Gender, Informal Institutions and Political Recruitment: Explaining Male Dominance in Parliamentary Representation*, 2013 edition (Hampshire, United Kingdom: Palgrave Macmillan, 2013).

^{၇၀} Tània Verge and Sílvia Claveria, 'Gendered Political Resources: The Case of Party Office', *Party Politics*, 24.5 (2018), 536–48 <<https://doi.org/10.1177/1354068816663040>>; Elin Bjarnegård and Meryl Kenny, 'Revealing the "Secret Garden": The Informal Dimensions of Political Recruitment', *Politics and Gender*, 11.4 (2015), 748–53; Carmen Geha, 'The Myth of Women's Political Empowerment within Lebanon's Sectarian Power-Sharing System', *Journal of Women, Politics & Policy*, 40.4 (2019), 498–521 <<https://doi.org/10.1080/1554477X.2019.1600965>>.

^{၇၁} Elin Bjarnegård and Meryl Kenny, 'Comparing Candidate Selection: A Feminist Institutional Approach', *Government and Opposition*, 51.3 (2016), 370–92 <<https://doi.org/10.1017/gov.2016.4>>.

^{၇၂} Christine Cheng and Margit Tavits, 'Informal Influences in Selecting Female Political Candidates', *Political Research Quarterly*, 64.2 (2011), 460–71.

^{၇၃} Tali Mendelberg, Christopher F. Karpowitz, and Nicholas Goedert, 'Does Descriptive Representation Facilitate Women's Distinctive Voice? How Gender Composition and Decision Rules Affect Deliberation', *American Journal of Political Science*, 58.2 (2014), 291–306 <<https://doi.org/10.1111/ajps.12077>>; Amanda Clayton and Pär Zetterberg, 'Quota Shocks: Electoral Gender Quotas and Government Spending Priorities Worldwide', *The Journal of Politics*, 80.3 (2018), 916–32 <<https://doi.org/10.1086/697251>>; Ana Catalano Weeks, 'Quotas and Party Priorities: Direct and Indirect Effects of Quota Laws', *Political Research Quarterly*, 72.4 (2019), 849–62 <<https://doi.org/10.1177/1065912918809493>>.

^{၇၄} Annami Löfving, *Women's Participation in Public Life in Myanmar* (Yangon: ActionAid, CARE and Oxfam, 2011), p.30. N.b. the highly patriarchal nature of Pa-O society was noted by one of our interviewees.

^{၇၅} Minoletti, *Women's Participation in the Subnational Governance of Myanmar*, pp.19, 20, 25.

-
- ^{၇၆} Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar: Past, Present, and Potential Strategies for Change*, p.6.
- ^{၇၇} Hein Myat Soe, 'Shan Party Emphasises Women, Youth Candidates', *The Myanmar Times*, 2020 <<https://www.mmtimes.com/news/shan-party-emphasises-women-youth-candidates.html>> [accessed 25 September 2020]; Swe Lei Mon and Min Wathan, 'Two Ethnic Parties Begin Candidate Search', *The Myanmar Times*, 2020 <<https://www.mmtimes.com/news/two-ethnic-parties-begin-candidate-search.html>> [accessed 25 September 2020].
- ^{၇၈} Author's calculations based on database supplied to author by IRI.
- ^{၇၉} Author's calculations based on database supplied to author by IRI.
- ^{၈၀} Brenda Belak, *Gathering Strength: Women from Burma on Their Rights* (Chiang Mai: Images Asia, 2002), pp.267-70.
- ^{၈၁} <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?locations=MM> [Accessed 11th September 2020].
- ^{၈၂} Transnational Institute, Myanmar: *Ethnic Politics and the 2020 General Election*, p.28.

